

23. Yleiset työt

Kaupungin yleisten töiden lautakunnan v:lta 1944 laatima kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Yleisten töiden lautakunta

Lautakunnan kokoonpano. kokoukset y. m. Yleisten töiden lautakuntaan kuuluivat v. 1944 puheenjohtajana toimitsija E. H. Härmä, varapuheenjohtajana yli-insinööri H. O. Backman sekä jäsenenä oikeusneuvosmies K. E. Furuholm, liikennetarkastaja V. J. Laitinen, sähkötyömies O. W. Oksanen, professori O. A. Tarjanne ja insinööri T. Vähäkallio. Kaupunginhallituksen edustajaksi lautakuntaan oli määrätty kaupungin teknillinen johtaja insinööri A. E. Moring.

Lautakunnan sihteerinä toimi varatuomari H. E. Arvidson toukokuun 1 p:ään saakka sekä hänen eroamisensa jälkeen v. t. sihteerinä hovioikeudenauskultantti E. A. Ruutu toukokuun 1 p:n ja syyskuun 12 p:n välisen ajan ja varatuomari U. I. Miesmaa viimeksi mainitusta päivästä joulukuun 1 p:ään, jolloin lautakunnan vakinaiseksi sihteeriksi valittu hovioikeudenauskultantti J. J. Partanen ryhtyi virkaansa hoitamaan.

Lautakunta kokoontui kertomusvuoden aikana 37 kertaa ja käsitteli kokouksissaan 1 214 asiaa. Lähetettyjen kirjeiden luku oli 419.

Lautakunnan käsittelemät tärkeimmät asiat. Kertomusvuoden käänteentekeväksi tapahtumaksi muodostui sodan päättymisen syyskuun 19 p:nä solmittuun välirauhaan. Työvoimatilanteessa tapahtui tällöin huomattava muutos sotapalvelukseen kutsuttujen palatessa siviilitehtäviin ja jälleenrakennustyöt voitiin panna käyntiin. Lautakunnan kertomusvuoden aikana käsittelemistä asioista on tehty yksityiskohtaisesti selkoa rakennustoimiston eri osastojen jälempänä olevissa selostuksissa, minkä vuoksi seuraavassa esitetään ainoastaan eräitä huomattavampia lautakunnassa suoranaisesti esillä olleita asioita:

Ilmapommitusten aiheuttamat vauriot. Kertomusvuoden aikana sattuneiden pommitusten aiheuttamat vauriot muodostuivat suuremmiksi kuin milloinkaan aikaisemmin. Kaupungin kiinteälle omaisuudelle helmikuussa tapahtuneissa pommituksissa aiheutuneet vauriot arvioitiin satamarakennusosaston osalta 1 420 000 mk:ksi, talorakennusosaston osalta 35 000 000 mk:ksi, katurakennusosaston osalta 1 123 900 mk:ksi, puisto-osaston osalta 165 300 mk:ksi ja varasto-osaston osalta 1 662 122: 50 mk:ksi. Kiinteän omaisuuden vauriot olivat täten yhteensä 39 371 322: 50 mk. Lisäksi aiheutui eräitä pienempiä vaurioita, joista mainittakoon satamanosturin n:o 14 vauriot 275 000 mk ja satamarakennusosaston uivan kaivurin vauriot 150 000 mk. Varsinkaan rakennusvaurioiden korjaamiseen ei kertomusvuoden aikana ollut suurehkoissa määrässä tilaisuutta, sillä eräät kaupungin omistamista rakennuksista olivat vahingcittuneet niin pahoin, ettei niitä enää kannata korjata joko lainkaan tai ei ainakaan ilman suuria muutoksia. Rakennusvaurioiden korjaamiseen käytettiin kertomusvuoden aikana 10 931 763: 45 mk.

Toimenpiteet työttömyyden torjumiseksi. Väli rauhan sopimuksen mukaisesti oli armeija kotiutettava kertomusvuoden joulukuun alkuun mennessä, minkä vuoksi kaupungin oli valmistauduttava vastaanottamaan ase- ja työpalveluksesta kotiutuvat entiset työntekijänsä sekä lisäksi osallistumaan työttömyyden torjuntaan. Kaupunginhallituksen lokakuun 31 p:nä tekemän päätöksen mukaisesti oli kaikki kaupungin palveluksesta ase- tai työpalveluun kutsutut otettava takaisin töihin ja muutoinkin oli kotiutettavat asetettava työnsaannissa ensi sijalle. Kotiuttamistoimikunnan ehdotuksesta lautakunta oikeutettiin ottamaan kaupungin töihin vähintään 150 ensi sijassa perheellistä asemiestä, jotka aikaisemmin eivät olleet olleet kaupungin palveluksessa. Kun nämäkään toimenpiteet eivät näyttäneet riittävän, lautakunnassa valmistettiin ehdotus eräiden uusien töiden varaamisesta sellaisia kotiutettuja työttömiksi joutuneita varten, jotka aikaisemmin eivät olleet kaupungin palveluksessa.

Täten varauduttiin vastaanottamaan tarvittaessa lisäksi yhteensä 400 miestä 4 kuukauden ajaksi sellaisiin töihin, jotka työvoimatilanteen muuttuessa voidaan myöskin jättää keskenräiseksi. Kustannukset nousivat yhteensä 16 milj. mk:aan.

Toimenpiteet asuntopulan torjumiseksi. Suuresti kiristyneen asuntopulan lieventämiseksi kiinteistölautakunta laati aikanaan suunnitelman 300 puutalon pystyttämiseksi Toukolan ja Kumpulan teiden väliselle alueelle sekä Intiankadun koillispuolelle, missä tarkoituksessa kaupunginvaltuusto kokouksessaan marraskuun 10 p:nä 1943 merkitsi kertomusvuoden talousarvioon 34 000 000 mk:n suuruisen määrärahan käytettäväksi rakennuskustannusten, töiden valvonta- y. m. kustannusten sekä vesijohto-, viemäri- ja tasoitustöistä aiheutuvien kustannusten suorittamiseen. Kertomusvuoden alkupuolella vallinneen tilanteen vuoksi kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö kuitenkin huhtikuun 5 p:nä toistaiseksi hylkäsi rakennuslupahakemuksen, minkä vuoksi rakennushanke sillä kertaa raukesi.

Väli rauhan solmimisen jälkeen asia joutui uuteen vaiheeseen ja tällöin kaupunginhallitus lokakuun 5 p:nä hyväksyi yleisten töiden lautakunnan esityksen talojen puuosien tilaamisesta Puutalo oy:ltä 14 372 500 mk:n hinnasta. Kun kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö jo seuraavana p:nä myönsi rakennusluvan, pääsivät rakennustyöt kertomusvuoden aikana hyvään vauhtiin, vaikkakin talojen lopullinen valmistuminen siirtyi seuraavaan vuoteen.

Rakennustoimisto

Yleisten töiden lautakunnan alaisena olivat rakennustoimisto ja sen tilivirasto. Rakennustoimisto toimi kaupungininsinöörin johdolla ja jakautui kuuteen osastoon, nimittäin kansliaosastoon, satamarakennusosastoon, talorakennusosastoon, katurakennusosastoon, puisto-osastoon, varasto-osastoon ja tilivirastoon. Tilivirasto hoiti toimiston tiljää. Rakennustoimiston lähettämien kirjeiden lukumäärä oli 270.

Viranhaltijat. Rakennustoimiston palveluksesta erosivat kertomusvuoden aikana katurakennusosaston vanhempi insinööri V. Kuuskoski ja toimistoapulainen L. Gleisner sekä satamarakennusosaston nuorempi insinööri O. Laajarinne.

Yleisten töiden lautakunta valitsi avoinna olleisiin virkoihin katurakennusosastolle tammikuun 18 p:nä Rajasaaren puhdistuslaitoksen ensimmäiseksi konemestariksi herra R. Mustosen, helmikuun 8 p:nä nuoremmaksi toimistoapulaiseksi neiti M. O. Kärkilän, marraskuun 7 p:nä ylimääräiseksi toimistoapulaiseksi neiti H. E. A. Backmanin, marraskuun 21 p:nä alemman palkkaluokan vanhemmaksi insinööriksi diplomi-insinööri P. K. Saikun, ylimääräiseksi insinööriksi diplomi-insinööri L. Arposen ja tämän kieltäytyttyä virkaa vastaanottamasta joulukuun 19 p:nä diplomi-insinööri V. O. Saarisen, marraskuun 21 p:nä toiseksi ylimääräiseksi insinööriksi diplomi-insinööri K. Laineen ja ylemmän palkkaluokan laboraattoriksi laboratoriomestari T. Koudan, marraskuun 28 p:nä piirtäjäksi rakennusmestari M. Vinblad in ja tämän kieltäytyttyä virkaa vastaanottamasta joulukuun 12 p:nä rakennusmestari N. Airaksisen, joulukuun 19 p:nä ylemmän palkkaluokan nuoremmaksi insinööriksi diplomi-insinööri H. E. Koskisen, ylemmän palkkausluokan apulaisinsinööriksi diplomi-insinööri A. A. Siiralan ja koneenkäyttäjäksi konemestari E. Kukkosen. Rakennustoimiston korjauspajan insinööriksi valittiin marraskuun 28 p:nä diplomi-insinööri U. K. Riipola.

Työntekijäin lukumäärä. Seuraava taulukko osoittaa rakennustoimiston eri osastojen työntekijäin lukumäärän kunkin kuukauden lopussa:

K u u k a u s i	Satama- rakennus- osasto	Talo- rakennus- osasto	Katu- rakennus- osasto	Puisto- osasto	Varasto- osasto	Kaikki osastot	Niistä sota- tai työpalvelukseen kutsuttuja se- kä luvalla poissa olevia
Tammikuu	514	285	1 474	90	158	2 521	1 220
Helmikuu	510	277	1 473	87	159	2 506	1 272
Maaliskuu	508	280	1 473	90	157	2 508	1 248
Huhtikuu	505	280	1 461	191	155	2 592	1 238
Toukokuu	505	279	1 455	233	153	2 625	1 265
Kesäkuu	505	275	1 440	203	153	2 576	1 279
Heinäkuu	507	270	1 442	188	148	2 555	1 307
Elokuu	503	270	1 419	187	148	2 527	1 341
Syyskuu	492	275	1 410	181	151	2 509	1 331
Lokakuu	500	288	1 390	168	152	2 498	738
Marraskuu	507	307	1 393	121	153	2 481	267
Joulukuu	542	311	1 470	107	154	2 584	181

Työntekijäin kesälomat. Kesälomaa myönnettiin 2 283 työntekijälle yhteensä 39 360 päivää seuraavasta taulukosta tarkemmin ilmenevin tavoin:

Lomapäivien luku	Satama- rakennus- osasto	Talo- rakennus- osasto	Katu- rakennus- osasto	Puisto-osasto	Varasto- osasto	Yhteensä	Lomapäivien luku	Satama- rakennus- osasto	Taloraken- nusosasto	Katuraken- nusosasto	Puisto-osasto	Varasto- osasto	Yhteensä
1	3	—	3	—	—	6	14	8	1	32	—	1	42
2	10	1	4	1	—	16	15	—	1	1	—	—	2
3	4	2	23	—	—	29	16	2	—	4	—	—	6
4	6	1	14	—	1	22	17	1	—	1	—	—	2
5	4	6	23	22	2	57	18	64	46	265	36	23	434
6	8	5	19	7	2	41	19	—	—	8	—	—	8
7	4	1	13	—	—	18	20	—	—	1	—	—	1
8	2	4	5	—	—	11	21	152	75	235	31	48	541
9	5	—	71	26	14	116	23	—	—	1	—	—	1
10	2	1	17	—	—	20	24	—	—	1	—	—	1
11	7	—	35	11	2	55	27	1	—	—	—	—	1
12	77	49	273	29	35	463	28	90	40	220	13	21	384
13	1	1	3	—	1	6							
							Lomaa nauttineita yhteensä	451	234	1 272	176	150	2 283
							Lomapäiviä yhteensä	8 302	4 274	21 633	2 520	2 631	39 360

Ase- ja työpalveluksessa oli v. 1944 rakennustoimiston työntekijöistä samanaikaisesti eniten yhteensä 1 335 miestä, joista 705 oli reserviläisiä ja 630 työpalveluksessa olevia.

Sotaan kutsutuista työntekijöistä kaatui sodassa kertomusvuoden aikana yhteensä 12. Kaatuneiden työntekijäin muistoa lautakunta on kunnioittanut siten, että rakennustoimiston asianomaisen osaston toimesta on kaatuneen haudalle laskettu seppelä tai eräissä tapauksissa suoritettu rahamäärä invalidirahastoon.

Työpalikat. Työntekijäin samoin kuin viranhaltijainkin palkat ovat heinäkuun 1 p:stä 1941 alkaen sidotut elinkustannusindeksiin. Kertomusvuoden aikana korotettiin palkat helmikuun 12 p:nä alkavan palkanmaksukauden jälkeen 4 %:lla indeksitasoon 198—207 ja joulukuussa korotettiin tuntipalkat valtioneuvoston antaman erikoispäätöksen mukaisesti 1 mk:illa.

Kaupunginvaltuuston kokouksessa marraskuun 29 p:nä kiinnitettiin huomiota työntekijäin palkkatariffin lisäykseen, jonka mukaan asianomainen ylin työnjohto on oikeutettu yksityistapauksessa työntekijäin paremman ammattitaidon tai työkyvyn taikka ahkeruuden perusteella korottamaan palkkaa enintään 10 %:lla. Kun tässä esiintyvää sanaa yksityistapauksissa arveltiin tulkitun hyvin ahtaaksi, valtuusto päätti poistaa palkkatariffin määräyksestä mainitun sanan yksityistapauksissa.

Kaupungin palveluksessa omin hevosin työskentelevien kuorma-ajureitten tuntipalkan kalliinajanlisäyksen kaupunginvaltuusto kesäkuun 21 p:nä päätti korottaa 19 mk:sta 22 mk:aan. Edellä mainittu 1 mk:n tuntipalkan lisäys ehdotettiin myöskin ulotettavaksi hevosajureihin ja omin autoin työskenteleviin autonkuljettajiin, mutta kaupunginvaltuusto ei ehtinyt vielä kertomusvuoden aikana asiaa käsitellä.

Palkanmaksuaika. Sosiaaliministeriön työasiainosasto vahvisti huhtikuun 5 p:nä rakennustoimiston työntekijäin työsäännön 6 §:n muutoksen, jonka mukaan työpalkkojen maksaminen tapahtuu rakennustoimiston sitä varten määräämällä paikalla säännöllisesti joka perjantai.

Tapaturmat. Kertomusvuoden aikana vahingoittui tapaturmaisesti 218 työntekijää, joille tämän perusteella suoritettiin vahingonkorvausta yhteensä 262 158: 85 mk. Invalideiksi joutuneiden 11 työntekijän puolesta maksettiin elinkorkorahastoon yhteensä 289 864: 40 mk. Tapaturmista aiheutuneet kustannukset olivat yhteensä 552 023: 25 mk. Työntekijät olivat vakuutetut Vakuutus oy. Pohjolassa siten, että kaupunki on lopulta vastannut kaikista vakuutuksesta aiheutuneista menoista.

Omin vaunuin ja hevosin kaupungin töissä palvelevien kuorma-ajureiden työsuhteiden y. m. yhdenmukaistaminen. Helsingin kunnantyyntekijäin keskustoimikunta r.y. nimisen yhdistyksen aloitteesta kaupunginhallitus antoi syyskuun 7 p:nä kysymystä valmistelleen komitean ehdotuksen mukaisesti omin vaunuin ja hevosin kaupungin töissä olevien kuorma-ajureiden työsuhteista seuraavat määräykset: Sellaisen autonkuljettajan ja kuorma-ajurin kanssa, joka itse suorittaa ajoa omalla autolla tai omalla hevosella, solmitaan työsuhde hänen itsensä ajaman ajoneuvon osalta riippumatta siitä, omistaako hän yhden tai useampia ajoneuvoja; edelliseen ryhmään luetaan kuuluviksi myös joko kokonaan sotapalveluksesta vapautetut tai suojeluskuntapiiriin liikennetoimiston lomautusmääräyksellä (L.y. tai Tyl.) kaupungin laitosten vakituiseen käyttöön annetut autonkuljettajat tai kuorma-ajurit omin ajoneuvoin; työsuhdetta ei solmita niiden omin ajoneuvoin ajavien autonkuljettajien ja kuorma-ajurien kanssa, jotka on sotapalveluksesta väliaikaisesti komennettu kaupungin töihin tai jotka ennestään ovat työsuhteessa toiseen työnantajaan eikä myöskään niiden kanssa, jotka ajavat toisen omistamaa ajoneuvoa; sekä työhön ottamisessa ja työstä erottamisessa autonkuljettajiin ja kuorma-ajureihin nähden noudatetaan työehtosopimuksen mukaisesti mitä laissa ja asetuksissa sekä vahvistetuissa työsäännöissä on määrätty.

Satamarakennusosasto

Satamarakennusosaston henkilökuntaan kuuluivat osastonpäällikkö ja apulaisosastonpäällikkö, 10 apulaisinsinööriä, 2 vaakitsijaa ja 5 piirtäjää. Toimistoinsinöörin virka oli avoinna. Palveluksesta erosi 1 vakinainen insinööri. Kirjanpidosta ja kirjaamistyötä huolehti alikamreeri ja 5 toimistoapulaista. Lähetejä oli 2. Sotapalvelukseen kutsuttuina oli osaston henkilökunnasta 6 insinööriä, 1 vaakitsija ja 2 piirtäjää. Julkisen tehtävän suorittamiseen sai virkavapautta 2 insinööriä. Siivoojia oli 1.

Suoranaista työnjohtoa satamarakennusosaston työmailla hoiti 20 rakennusmestaria, 13 apulaistyönjohtajaa ja 1 nosturinkäyttäjien esimies. Työnjohtajista 6—7 oli sotapalveluksessa ja 4—8 sai virkavapautta julkisen tehtävän suorittamiseen.

Satamarakennusosaston kirjoissa olevien työntekijäin lukumäärä ¹⁾ oli vuoden alussa 517 ja vuoden lopussa 542. Työntekijöistä oli sotapalveluksessa 111—115 ja työpalveluksessa 104—147, vuoden lopussa vastaavasti 21 ja 22 ja heistä osallistui ilmasuojelutehtäviin 40. Luvalla oli poissa vuoden aikana 3—9 työntekijää. — Sodassa kaatui tai haavoihinsa kuoli 2 työntekijää, nimittäin H. Nyqvist ja P. Salminen, ja pommituksesta sai surmansa yksi, nimittäin N. Lehtonen. 5 muuta työntekijää kuoli ja 10 siirtyi eläkkeelle.

Yleisten töiden lautakunnalle esitettiin 138 asiaa, joista 15 koski uudistuksia tai rakennustöitä ja 123 hallinnollisia tai henkilö- ja palkka-asioita. Lausuntoja annettiin m. m. Seurasaaressa sillan vahvistamisesta palolaitoksen autojen kuljettavaksi, Sörnäisten rantatien rautateiden puhtaanapidosta, viemäriin rakentamisesta Lautatarhankatuun, tehdaskorttelien n:ot 272, 273, 275—278 korkeustasomääräyksistä, suolalalavarastorakennuksen rakentamisesta Verkkosaaren kalasatamaan, Herttoniemen rautatien ja Porvoontien tasoristeyksen järjestelystä ja irtaimiston vakuuttamisesta. Esitykset

¹⁾ Ks. tämän kert. II osan s. 226.

koskivat m. m. Lauttasaaren siltää; Eteläsataman Makasiinirannan väliaikaista järjestelyä; Eteläsataman kääntösillan maatuen korjaamista; Katajanokan kappaletavara-aseman järjestämistä; mullan myyntiä Herttoniemestä; helmikuun pommitusten aiheuttamia vaurioita ja seuraavien vaurioiden korjauksia; Länsisataman vaakavajan, Rahapajanrannan varastorakennuksen n:o 7 viereisen laituri osan, satamanosturin n:o 14 ja kaivurin n:o 1; ruoppauskaluston talvikorjauksia; puolustuslaitoksen työssä tuhoutuneesta moottoriveneestä H₃ vaadittavaa korvausta; toimistoinsinöörin viran hoitamista; ja yhden insinöörin vapauttamista sotapalveluksesta.

Satamalautakunnalle annettiin 45 lausuntoa, joista 44 koski vuokrausasioita tai rakennusten piirustuksia ja 1 sataman rakentamista ja kunnossapitoa. Kaupunginhallitukselle, rakennustoimistolle, kiinteistötoimistolle ja muille viranomaisille annettiin useita lausuntoja.

Paras työvoima oli yhä sota- tai työpalveluksessa vuoden lopulla tapahtuneeseen yleiseen kotiuttamiseen asti. Eräät menosäännön työt pantiin käyntiin vasta vuoden lopulla. Työaineiden puute esti useiden töiden aloittamista.

Lauttasaaren sillan kunnossapitokustannukset ja läppäsillan käyttökustannukset olivat 114 561 mk, mistä valtio maksaa puolet. Purjehduskausi kesti toukokuun 4 p:stä 1944—tammikuun 27 p:ään 1945. Läppäsilta avattiin 271 kertaa.

Satamien korjaus ja kunnossapito suoritettiin työvoiman ja rakennusaineiden puutteen tähden tavallista suppeamman ohjelman mukaan. Menosääntöön merkityistä määrärahoista, jotka olivat 6 723 500 mk, säästyikin 802 641 mk. Korjaus- ja kunnossapitokustannukset olivat siis 5 920 859 mk. Helmikuun pommituksista monet sataman kiinteistä ja irtonaisista laitteista vaurioituivat. V. 1944 suoritettut korjaukset maksoivat 1 519 555 mk, mutta niihin saatiin eri määräraha.

Laiturien korjaaminen tehtiin mahdollisimman säästävääsiksi. Sörnäisten sataman eräitä puulaitureita oli kuitenkin korjattava melkoisesti. Laiturien korjauskustannukset olivat 661 481 mk. Pommituksista vaurioitunut Laivarannan eteläpäätty korjattiin, mutta Rahapajanrannan varastorakennuksen n:o 7 kohdalla oleva osa laituria jäi toistaiseksi korjaamatta.

Katujen kunnossapitotyöt supistuivat taaskin kiveysten ja asfalttisepelipäällysteiden pahojen kuoppien korjaamiseen. Kustannukset olivat 132 538 mk.

Viemärien puhdistus- ja kunnossapitotöiden lisäksi suoritettiin eräitä täydennyksiä Katajanokan satama-alueella. Kustannukset olivat 141 339 mk.

Siltojen kunnossapitoa ja korjausta suoritettiin ainoastaan ehdottoman tarpeen vaatiessa. Herttoniemen siltää oli korjattava melkoisesti. Kustannukset olivat 98 117 mk.

Tilapäisten purkauslaiturien ja höyrypursilaiturien korjaaminen supistettiin taaskin aivan välttämättömimpään. Kustannukset olivat edellisten osalta 72 572 mk ja jälkimäisten osalta 140 291 mk.

Venelaiturien kunnossapitokustannukset supistuivat leudon talven takia ja koska jätettiin lievänlaiset vauriot korjaamatta. Venepaikkoja oli 1 980, joista 1 575 ulkopuollista tai aituuksellista. Vuokrattuna oli 919 venepaikkaa. Korjauskustannukset olivat 386 067 mk.

Satamaradan sekä Hietalahden, Merisataman, Eteläsataman ja Katajanokan raiteiden sekä Sörnäisten rantatien raiteiden kunnossapito, pääasiallisesti kiveyksen ja vaihteensiltojen korjaaminen, maksoi kaupungille 57 552 mk. Tähän sisältyy kaiteen rakentaminen satamaradan eteläpuolelle Runeberginkadulta länteen ja Rahapajanrannanlaiturin itäosan raiteiden nostaminen. Kaupungin alueella olevien muiden raiteiden kunnossapito, joka kuuluu kokonaan kaupungille, maksoi 1 169 234 mk. Tästä määrästä kului 830 182 mk varsinaisilla satama-alueilla olevien raiteiden korjaamiseen. Herttoniemen radan, öljysataman raiteiden ja aseman rakennusten kunnossapito maksoi 426 196 mk. Herttoniemen radan liikennöimiskustannukset olivat 127 174 mk. Kustannukset olivat yhteensä 1 780 157 mk.

Ruopparilla ruopattiin tavanomaisesti kaikkien suurten viemärien suiden edustat. Nämä ruoppaukset maksoivat 141 611 mk. Lumenkaatopaikkojen tienoot voitiin edelleen jättää ruoppaamatta lumen tuonnin vähäisyyden johdosta. Sitäpaitsi ruopattiin Eteläsatamassa Makasiinirannan edustaa ja Rahapajanrannan edustaa, kustannukset siitä olivat 113 765 mk. Ruopparilla ruopattiin sitäpaitsi Hernesaaren lounaisrantaa, mutta kustannukset suoritettiin uudisrakennuksen määrärahasta. Mammutpumpulla

ruopattiin Hernesaaren lounaisrantaa ja Rahapajanrannan uudistamiskohdalla. Ruoppari oli käytössä toukokuun 22 p:stä syyskuun 9 p:ään eli 78 työpäivää. Kaikkiaan 78 työvuorossa ruopattiin sillä 43 000 m³ eli 551 m³ työvuoroa kohden. Ruoppa vietiin Suomenlinnan ulkopuolelle. Kustannukset olivat 255 276 mk.

Mittauksia ja tutkimuksia tehtiin Pohjoisen laiturahaaran edustalla sekä Herttoniemen teollisuusalueella ja Herttoniemen radan suuren kaaren lounaispuolella. Kustannukset olivat 235 038 mk. Koska eräisiin sataman kiinteiden laitteiden kohteisiin on käytetty suuresti supistetusti kunnossapito- ja korjausmäärärahoja, ovat määrärahat, huolimatta siitä, että esim. rautatieraitteiden kunnossapidot taas ovat nielleet yli lasketun määrän, kuitenkin riittäneet. Kustannukset olivat yhteensä 3 928 716 ja säästö 371 284 mk.

Pojjut, tihtaalit ja merimerkit on pidetty välttävässä kunnossa. Kustannukset olivat 42 711 mk.

Satamanosturien kunnossapitokustannukset suurenevät melkoisesti tarvikkeiden hintojen nousun johdosta ja koska ennen hankitut varaosat olivat loppuun käytetyt. Nosturien käyttö väheni paljon edellisestä vuodesta. Kustannukset olivat 252 781 mk. Sitäpaitsi korjattiin pommituksista vaurioituneet nosturit.

Hengenpelastusvälineiden ja -veneiden kunnossapito tuli kalliiksi m. m. sen takia, että pelastusrenkaita ja heitonaruja edelleen varastettiin. Kustannukset olivat 115 349 mk. Sen sijaan tavaralavojen y. m. kunnossapitokustannukset olivat vain 70 312 mk.

Ruoppari ja 4 rautaista proomua olivat talven telakoituina Kone- ja Sillan telakalla. Nosturialukset ja puiset proomut korjattiin kaupungin telakalla Jätkäsaarella. Proomujen n:ot 15 ja 17 kantta ja laitoja uudistettiin, n:o 17 jäi vielä kesken. Proomut n:ot 3, 12, 14 ja 19 korjattiin. Ruopparin kelluke 2 uudistettiin. 100 m³:n vesiproomu, 1 puuproomu ja 2 moottorihinaajaa oli puolustusvoimien käytössä. Toinen moottorihinaajista, H₃, tuhoutui siellä ja siitä saatiin korvaukseksi 92 000 mk. Työkoneiden korjaukset maksoivat 795 223 mk. Pommituksesta uponneen kaivurin n:o 2 alus nostettiin, mammutpumpu ja hinaaja H₁ korjattiin ja puuproomun n:o 20 korjaus aloitettiin.

Satama-alueiden aidat pidettiin kunnossa. Kustannukset olivat 3 395 mk.

Sataman irtonaisten laitteitten kunnossapitokustannukset olivat yhteensä 1 279 772 mk ja säästö 220 228 mk.

Jälleajosiltoja ei rakennettu eikä myöskään lautakäytävää ja ajotietä jätse Suomenlinnaan. Sitävastoin huolenpitoa laiturien ja raitojen viereisistä aidoista oli tehtävä leudon talven takia. Kustannukset olivat 49 679 mk.

Virutuslaitureita oli 5 niinkuin ennenkin. Niitten kunnossapito maksoi 25 172 mk.

Sataman erinäisten laitteiden korjaaminen maksoi yhteensä 74 851 mk.

Tavarain ja uponneiden veneiden poistaminen satama-alueelta maksoi 9 020 mk.

Satamien uudisrakennuksiin käytettäväksi oli merkittynä menosääntöön 16 797 000 mk. V:sta 1943 siirtyi määrärahoja 34 892 536 mk. Kalliinajanlisien määrärahasta saatiin lisämäärärahaa 100 000 mk. V:n 1945 määrärahoista käytettiin 320 350 mk. Rakennusaineita siirtyi 1 045 000 mk:n arvosta. Käytettävissä olleista varoista, jotka olivat 53 154 886 mk, käytettiin 9 743 998 mk, siirtyi 41 477 071 mk v:lle 1945 ja palautui 1 933 817 mk.

Hernesaaren satama-alueen rakennustöitä jatkettiin oy. Ford ab:n tontin eteläpuolella. Rajapenkereen paikkaa ruopattiin kaivurilla ja mammutpumpulla ja pengertä tehtiin. Matalasalmenkatua pengerrettiin. Tontin lounaiskulman täyttäminen valmistui ja korttelin n:o 235 täyttämistä jatkettiin. Töihin kului 1 007 657 mk.

Katajanokan uudisrakennustyöt keskittyivät edelleenkin Rahapajanrannan varastorakennusten n:ot 10 ja 11 varrella olevan laiturin uudistamiseen. Vanhan laiturin purkamista jatkettiin ja uuden laiturin paikkaa ruopattiin ja louhittiin 8.30—9.40 m:n syvyyseksi. Arkkuihin n:o 6 upotettiin ja sen kivellä täytettävät lokerot sekä taka-alue täytettiin. Osa arkkujen n:ot 5 ja 6 betonitäytteestä tehtiin. Laiturimuuriin vielä tarpeellisia kiviä hakattiin. Kululaitosten ja yleisten töiden ministeriön määräykset työvoiman suuruudesta olivat voimassa marraskuun 30 p:ään saakka. Katajanokan itäpäässä suoritettiin joitakin vähäisiä täyttämisiä. Kustannukset olivat 2 050 481 mk, mutta edellisinä vuosina hankitun työainevaraston käytöstä toisilla työmailla saatiin 1 300 000 mk. Määrärahan käyttö oli siten 750 481 mk. Työmaan kivivarasto, laitteet ja koneet vaurioituivat pahoin helmikuun pommituksista, ja varastosuoja n:o 11 paloi kokonaan.

Kuusisaaren kohdalle aiottu Arabian radan sivuutusraide jäi tekemättä, joten kustannuksia ei ollut.

Herttoniemen rakennustöitä jatkettiin mahdollisuuksien mukaan. Läntisellä teollisuusalueella aloitettiin Degeröatien ja Asemakadun pääviemärien teko. Näiden katujen risteykseen rakennettiin sadevesitulvakynnyskaivo. Asemakatuun asetettavia viemäriputkia ajettiin edelleen paikalle. Ratapihan itäpuolella olevalla teollisuusalueella jatkettiin Puusepänkadun ja Kirvesmiehenkadun pengerrystöitä ja viemäritöitä. Sorvaajankatua alettiin pengertää korttelin n:o 62 varrella olevalta osalta. Porolahdentien pengerrystyöt ja viemärityöt tehtiin korttelin n:o 58 varrella olevalta osalta. Kaikki nämä työt maksoivat 4 196 335 mk.

Täyettä otettiin Hietasaaren eteläpuolelle, Hernesaaren lounaispuolelle ja Kyläsaaren pohjoispuolelle. Kustannukset olivat 212 299 mk.

Laiturien uudistaminen jäi työaineiden saantivaikeuksien takia tekemättä. Katajanokan pohjoislaiturin vauriot tutkittiin. Sörnäisten uuden pistolaiturin työt aloitettiin joulukuussa. Kustannukset olivat 153 884 mk, ja säästö 1 846 116 mk palautui kaupungin kassaan.

Kulosaaren ja Kuoresaaren välin pengertäminen ei edistynyt.

Lauttasaarenrannan tasoittamista ja sepelöimistä ei vielä kukaan päästy suorittamaan loppuun, koska aluetta käytettiin varastoalueena.

Eteläsatamaan Kaivopuiston ja Valkosaarten välitse johtavan väylän syventämistyöt lykättiin. Siihen hankittuja tarvikkeita käytettiin muissa töissä, ja niistä saatiin 50 000 mk.

Makasiinirannan nosturit jäivät edelleen maalaamatta ja sähköjohdot tekemättä.

Uusien mukavuuslaitoksien rakentaminen satama-alueelle siirtyi edelleen.

Kaivopuiston rantatien rakentamista jatkettiin joulukuussa.

Venealtaiden välinen muuri rakennettiin jo valmiina ollelle ranta-arkuille. Kustannukset olivat 20 931 mk ja säästö v:een 1945 oli 416 116 mk.

Länsisataman uudisrakennustyöt supistuivat pääasiallisesti työmaarakennusten kunnossapitoon ja työmaiden vartiointiin. Vasta lokakuussa aloitettiin uudelleen korttelin n:o 265 länsiosan tasoitustyöt. Kustannukset olivat 215 839 mk.

Rautatieraitteen tekeminen Hernesaaren korttelin n:o 236 varrelle siirtyi edelleen.

Eteläsataman Makasiinirannan työt supistuivat vartiointiin, kunnes joulukuussa aloitettiin kallion louhimistyöt laiturialueella. Kustannukset olivat 242 262 mk, mutta ennen hankittujen rakennusaineiden käyttämisestä muilla työmailla saatiin 995 000 mk.

Katajanokan vuota- ja öljyvarastorakennuksen perustustöiden jäljellä oleva osa jäi edelleen tekemättä.

Katajanokan aallonmurtajan rakentaminen lykättiin.

Etelärannan laiturin osittainen uudistaminen kantta ja viimeistelytöitä lukuunottamatta suoritettiin loppuun. Kustannukset olivat 287 994 mk.

Eteläsataman pohjoisen venealtaan ulko-osan eteläisen laiturin uudistaminen ja rautatiesillan maatuon korjaaminen tehtiin melkein valmiiksi. Kustannukset olivat 920 350 mk. Määräraha oli 500 000 mk. 100 000 mk saatiin kalliinajanlisien määrärahaista ja 320 350 mk siirrettiin v:een 1945.

Humallahden jaalasatamaa varten tehtiin puuttuvia muurikiviä. Kustannukset olivat 14 741 mk.

Munkkisaaren pohjoispuolella olevan karin louhimista jatkettiin joulukuussa. Kustannukset olivat 145 583 mk.

Eteläsataman Makasiinirannan pohjoisen varastorakennuksen töitä ei aloitettu, joten kustannuksia ei ollut.

Tehdaskorttelien n:ot 272—278 ja Verkkosaaren rakennustöitä jatkettiin kalasatamassa. Erikoisella määrärahalla tehdyille kellukelaiturille tehtiin maatuki ja tie. Kustannukset olivat 48 642 mk.

Kertomusvuoden aikana suoritettiin lisäksi seuraavaa:

Sodassa kaatuneiden omaisille maksettiin avustusta yhdessä tapauksessa 3 160 mk.

Ilmasuojelutöihin kului 1 711 183 mk. Tästä määrästä käytettiin 95 143 mk vartiointiin, 62 299 mk pommitusten jälkeen suoritettuihin yleisiin raivaustöihin, palonsammutustöihin ja pommien ja ammusten poistoon. Sataman kiinteiden laitteiden korjauk-

siin pommitusten jäljeltä käytettiin 260 376 mk, sataman irtonaisten laitteiden korjauksiin 1 101 737 mk, rakennustyömaiden ja varasto- y. m. rakennusten korjauksiin 191 628 mk. Suurimmat vauriot sattuivat Lauttasaarenrannalle, Laivarannalle, Rahapajarannalle ja Pohjoisrannan haikolaiturille. Rahapajarannan varastorakennus n:o 11 paloi kokonaan. Nostureista viottuivat 25 tonnin nosturi ja Rahapajarannan nosturit n:ot 2, 7, 13 ja pahimmin n:o 14. Työkoneista vahingoittuivat mammutpumppu ja hinaaja H₁, puuproomu n:o 20 sai täyosuman ja kaivuri n:o 1 upposi. Rahapajarannan laiturikivivarastossa särkyi paljon hakattuja kiviä.

Sodassa olleiden pitämättä jääneiden kesälomien korvauksina v:lta 1941 ja 1942 maksettiin 8 052 mk ja v:lta 1943 ja 1944 yhteensä 181 930 mk.

Palkkioina talkoometsätöiden osanottajille maksettiin 1 973 mk.

Sammutusveden ottopaikkoja tehtiin rannoille paloviranomaisten ohjelman mukaan. Kustannukset olivat 122 629 mk.

Porkkalan alueen evakuointi maksoi 53 074 mk.

Muiden viranomaisten sekä yksityisten laskuun suoritettiin töitä 2 911 867 mk:n arvosta. Niistä mainittakoon väestönsuojien tekeminen kaupungin ja yksityisten taloihin katurakennusosaston ja talorakennusosaston laskuun, Kulosaaren sillan kunnossapito ja korjaaminen kaupunginhallituksen laskuun, satamanosturien käyttö satamaliikenneosaston laskuun, Herttoniemen Kirvesmiehenkadun vesijohdon kaivantotyöt sekä Särkän—Mustasaaren vesijohdon korjaustyöt vesijohtolaitoksen laskuun, traktori-nosturin kuntoonpano, Kirvesmiehenkadun kaasujohdon kaivantotyöt sekä Harakan kaasujohdon korjaaminen kaasulaitoksen laskuun, Salmisaaren sähköaseman tontin louhiminen sähkölaitoksen laskuun, lumenluonti satama-alueelta puhtaanapitolaitoksen laskuun, teurastamon raiteiden kunnossapito ja kalasataman kellukelaiturin hoito teurastamon laskuun, Laivarannan nosturien raiteen korjaus varastorakennusten litt. H ja K. kohdalla, joista jälkimmäinen johtui pommituksista, Helsingin makasiini oy:n laskuun sekä halkojen kuljetus Porkkalan alueelta halkotoimiston laskuun. Korvauksina laitureille, silloille ja rautateille aiheutuneiden vaurioiden korjaamisesta saatiin 65 863 mk. Puhelinyhdistyksen laskuun tehtiin johtokanava Salmisaarelle, Merivartiolaitoksen laskuun korjattiin Kellosaaren lentohallin laituria. Oy. Mercantile ab:n laskuun tehtiin Länsisataman korttelin n:o 267 pommituksesta palaneen vajan jätteiden raivaus, eräiden yksityistalojen laskuun ikkunoiden peittämistä helmikuun pommitusten jälkeen, Nobel Standard oy:n laskuun laiturin korjaus Sörnäisten satamassa, vuokraajien laskuun kaivauksia It. Puistotien talon n:o 9 B raunioissa, Sörnäs Stevedoring oy:n laskuun hiilen purkausta laivasta teknillisten laitosten varastoon ja valtion laivastoaseman laskuun puolustusvoimien käyttöön otetun hinaajan H₁ miehistön palkkauksen maksaminen.

Satamarakennusosaston yleiskulut olivat 2 119 885 mk, josta sääntöpalkkaisten virkojen palkkaukset olivat 1 892 196 mk, tilapäisen työvoiman palkkaukset 58 466 mk, vuokra 117 000 mk, valaistus 1 477 mk, siivous 3 658 mk, painatus ja sidonta 3 973 mk ja tarvikkeet 43 115 mk.

Työntekijäin edut maksoivat tapaturmavakuutusmaksuja lukuunottamatta 4 899 774 mk, josta kesäloma 1 101 658 mk, sairasapu 927 749 mk, hautausapu 24 380 mk, itsenäisyyspäivältä maksettu palkka 58 214 mk ja sotapalvelukseen kutsuttujen palkkaus 2 787 773 mk.

Yleisten töiden lautakunnan käyttövaroista saatiin 800 mk mm. kaatuneen muiston kunnioittamiseksi.

Laskuun suoritettujen töiden yleiskulujen korvauksena laskutettiin 262 638 mk Lauttasaaren sillan v:n 1943 kustannuksista valtio maksoi 48 211 mk. Sekalaisia tuloja oli 21 985 mk.

Talousarvion ulkopuolella saatiin 5 549 mk v. 1942 ja 1943 suoritetuista pommien poistamisista naapurikuntien alueelta.

Osaston kokonaismenot olivat 26 675 179 mk, josta oli virkailijain ja työnjohtajien palkkoja 4 029 241 mk, työläisten palkkoja 16 248 550 mk, laskuun teetettyjen töiden kustannuksia 16 197 mk, urakalla suoritettujen töiden kustannuksia 744 020 mk, varaston laskutuksia 3 607 269 mk, rakennustoimiston muiden osastojen laskutuksia 516 399 mk, kaupungin muiden laitosten laskutuksia 335 621 mk ja muita laskutuksia 1 177 882 mk. Tuloja oli kaikkiaan 5 265 124 mk.

Talorakennusosasto

Talorakennusosaston henkilökuntaan kuuluivat kaupunginarkkitehti, apulaiskaupunginarkkitehti, lämpötekniikko, toimistoarkkitehti, 4 vanhempaa arkkitehtia, apulaisharkkitehti, 2 piirtäjää, alikamreeri ja 5 toimistoapulaista. Tämän ohella oli osaston palveluksessa koko vuoden ajan 2 ylimääräistä arkkitehtia, jotka palkattiin työmäärärahoista. Työnjohdosta osaston työmailla huolehti 19 rakennusmestaria.

Sotapalvelus- ja työvelvollisuusmaksut aiheuttivat myös tänä vuonna jonkun verran haittaa osaston toiminnalle. Konttorihenkilökunnasta oli 5 arkkitehtia kutsuttuna yhteensä 1 008 päivää, rakennusmestareista 8 yhteensä 2 113 päivää.

Vallitsevien olosuhteitten vuoksi oli osaston varsinainen uudisrakennustoiminta varsin vähäistä, samoin oli pakko jättää suorittamatta useita sangen välttämättömiä muutosrakennus- ja korjaustöitä. Pääsyyinä tähän olivat osaksi helmikuussa sattuneet pommitukset, jotka aiheuttivat kaupungin kiinteistöissä vahinkoja useiden kymmenien miljoonain markkain arvosta, mistä johtui toiminnan suuntautuminen ensi sijassa vahinkojen välttämättömiin korjauksiin. Vallitseva työvoima- ja rakennusainepula vaikeuttivat myös osaltaan työskentelyä. Syyskuussa tehdyn välirauhasopimuksen jälkeen oli osasto ylikuormitettu suunnittelutehtävillä, varsinkin asuinrakennuksia koskevilla ja ennätti saada käyntiin pari rakennusyritystä. Täytyy todeta, ettei osasto kotiuttamisista huolimatta saanut palvelukseensa riittävästi työväkeä, työnjohtajia ja konttorihenkilökuntaa voidakseen tyydyttävästi ja nopeasti toteuttaa saamansa tehtävät, mihin tietysti myös välirauhan jälkeen lisääntyneet rakennusaineiden saantivaikeudet vaikuttivat.

Työvoima vaihteli ollen 165 miestä tammikuun ensimmäisellä viikolla ja 311 miestä joulukuun viimeisellä viikolla. Suurimpana miesvahvuus oli joulukuun 3 p:n ja 9 p:n välisellä viikolla. Työntekijäin keskimääräinen luku viikkoa kohden oli vuoden aikana 153.

Kaupungin omistamien rakennusten ja huoneistojen korjausta ja kunnossapitoa varten oli menoarviossa eri momenteilla varattuna yhteensä 8 566 100 mk:n suuruinen määräraha. Korjaus- ja kunnossapitokustannukset nousivat 3 688 692: 40 mk:aan. Säästö oli siis 4 877 407: 60 mk, mikä määrä palautettiin kaupunginkassaan.

Uudis- ja muutosrakennustöitä varten oli menoarviossa eri tileillä käytettävissä yhteensä 55 231 517 mk. Tähän lisättiin v:sta 1943 siirretty 25 450 866: 65 mk sekä v:n 1945 menoarvioon merkitty 237 010: 30 mk. Käytettävissä olevat varat nousivat siis 80 919 393: 95 mk:aan, josta vuoden aikana käytettiin 14 446 525: 40 mk. 66 472 868: 55 mk:n suuruisesta säästöstä 66 313 171: 25 mk siirrettiin v:een 1945 ja jäännös, 159 697: 30 mk palautettiin säästönä kaupunginkassaan.

Edellä mainittujen lisäksi oli v:n 1943 siirtomäärärahoja yhteensä 20 705 128: 20 mk, johon tuli v:n 1945 menoarvioon merkitty 145 948: 85 mk. Näillä varoilla suoritettujen töiden kustannukset nousivat 576 898: 30 mk:aan ja jäljelle jääneet varat, 20 274 178: 75 mk, siirrettiin v:een 1945.

Vuoden aikana suoritettiin lisäksi töitä, joita varten määräraha oli myönnetty etukäteen v:n 1945 menoarviosta sekä kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen käyttövaroilla, yhteensä 13 566 352: 70 mk:lla. Näitä töitä varten käytettävä määräraha nousi 14 276 780: 15 mk:aan, joten kaupunginkassaan palautettu säästö oli 710 427: 45 mk:n suuruinen.

Paitsi edellä mainittuja suoritettiin töitä laskulla yhteensä 3 338 880: 25 mk:lla, mitkä työt toivat toimistolle voittoa 126 337: 45 mk.

Talorakennusosaston v. 1944 suorittamien töiden kokonaiskustannukset nousivat 32 945 937: 40 mk:aan, edellisenä vuonna 19 798 129: 45 mk:aan.

Säästöstä siirrettiin 86 587 350 mk v:een 1945 ja 5 873 869: 80 mk palautettiin kaupunginkassaan.

Osasto käsitteli 711 diaariin vietyä asiaa ja antoi niistä lausuntoja osaksi yleisten töiden lautakunnalle, osaksi kaupunginhallitukselle ja muille kunnallisille laitoksille. Piirustusehdotukset laadittiin kortteleihin n:ot 859 b ja 888 rakennettavia perheasuintaloja varten, n.s. pika-asuintaloja ja väliaikaisia sairaalaparakeja varten, Leppävaaran kartanon ja Pohj. Esplanaadikadun kiinteistön n:o 15 uudestirakentamista varten, Kruunuvuorenkadun talon n:ot 11—13 jälleenrakentamista varten, sähkölaitoksen ruo-

kailu- ja pukuhuoneita sisältävää lisärakennusta varten, Verkkosaaren suolakalavarasto ja laatikkovajaa, Kolmikulman puistikon ulkoilmakahvilaa y. m. varten.

Tämän ohella osasto laati väestönsuojeluviranomaisten määräyksestä piirustukset n. 40 kaupungin kiinteistöihin sisustettavaa suojahuonetta varten. Muulle, tulevaisuuteen tähtäävälle suunnittelutyölle jäi tuskin aikaa; niistä töistä, joiden suunnittelua jatkettiin, mainittakoon poliisitalo, Tehtaankadun kansakoulun uudestirakentaminen sekä kulkutautisairaalan henkilökunnan rakennus ja uusi tarkkailupaviljonki.

Pää- ja työpiirustuksia laadittiin niitä rakennuksia varten, jotka vuoden aikana olivat rakenteilla tai lähitulevaisuudessa rakennetaan; näistä mainittakoon teurastamon kellarit, Mariankadun talon n:o 22, Aleksis Kiven kansakoulun, puhtaanapitolaitoksen työpajan y. m. kiinteistöjen jälleenrakentaminen, kortteliin n:o 859 b rakennettavat perheasuuntalot sekä Kumpulaan ja Toukolaan sijoitettavat pika-asunnot.

Vain osa helmikuun pommituksissa syntyneistä vaurioista voitiin vuoden aikana korjata. Näistä mainittakoon Helenankadun talo n:o 2, raatihuone, Vallilan työväenasunnot, Marian sairaalan pari paviljonkia, Aleksis Kiven kansakoulu, tuberkuloosisairaala ja Etelärannan talo n:o 10, jotka kokonaan tai suurimmaksi osaksi korjattiin vuoden aikana.

Kesälomaa myönnettiin 234 työntekijälle ¹⁾. Kustannukset työntekijöille myönnettyistä erinäisistä eduista nousivat 2 946 829: 40 mk:aan, nimittäin kesälomista 569 574 mk:aan, sairaavusta 470 687: 20 mk:aan, hautausavustuksista 18 660 mk:aan, itsenäisyyspäivältä maksetuista palkoista 40 019: 60 mk:aan ja sotapalvelukseen kutsuttujen palkkauksesta 1 847 888: 60 mk:aan.

Sääntöpalkkaisille viranhaltijoille maksettiin palkkaa yhteensä 1 549 151 mk ja tilapäisen työvoiman palkkaamiseen käytettiin 56 193: 50 mk. Ylimääräiset arkkitehdit ja rakennusmestarit palkattiin työmäärärahoista.

Lämpötekniikan käyttövalvontaan kuuluvien kattilalaitosten luku pysyi entisellään, mutta kattiloiden luku lisääntyi yhdellä höyrykattilalla, joka asennettiin Runeberginkadun varrella sijaitsevaan desinfiioimislaitokseen. Laatunsa ja lukumääränsä puolesta kattilat voidaan ryhmittää seuraavasti:

	Luku	Tulipinta, m ²	
		yhteensä	keskimäärin kattilaa kohden
<i>Höyrykattilat</i>			
Korkeapaine-kattilat, työpaine > 0.5 kg/cm ² ...	18	1 253	69.6
Matalapaine-kattilat, työpaine < 0.5 kg/cm ²	85	1 652	19.4
<i>Yhteensä</i>	<i>103</i>	<i>2 905</i>	<i>—</i>
<i>Lämminvesikattilat</i>	112	1 841	16.4
<i>Kaikkiaan</i>	<i>215</i>	<i>4 746</i>	<i>—</i>

Laitosten kunnossapitoa ja korjausta varten oli kertomusvuonna käytettävissä kaksi määrärahaa, suuruudeltaan 121 000 mk ja 633 000 mk. Näistä jäi säästöä yhteensä 195 810: 75 mk. Edellisten määrärahojen lisäksi oli eri tileillä käytettävissä eri suuruisia määrärahoja uudis- ja muutostöitä varten. Viimeksimainituista on talorakennusosaston vuosikertomuksessa tarkemmat tiedot.

Varsinainen uudisrakennustyö oli kertomusvuonna sangen vähäistä. Vuoden aikana suoritetuista isohkoista töistä mainittakoon kuitenkin seuraavat: Marian sairaalan uuden korkeapainehöyrykattilan asennus- ja muuraustöiden valvonta sekä hankintaohjelma työselityksineen putkijohtoja varten; Erottajan suojahuoneen lämmitys- ja ilmanvaihtolaitteiden suunnittelu katurakennusosaston kanssa, tarjousten tarkastus ja työn valvonta; työselitys Tervalammen työlaitoksen saniteettilaitteita varten sekä keittiörakennuksen että sikalaan, tarjousten tarkastus ja asennustyön valvonta.

Lisäksi suoritettiin erinäisiä muutos- ja uusimistöitä sekä useita alustavia suunnitelmia ja kustannuslaskelmia.

Kaupungin omistamien talojen lämpötekniikan ylivalvontaan kuuluvissa keskuslämmityslaitoksissa kulutettiin kertomusvuonna 46 042 m³ halkoja, 1 285,7 tonnia kivihiiliä ja 4 367.2 tonnia koksia eli yhteensä koksiksi redusoituna 12 397.9 tonnia. Tämä määrä on 453.6 tonnia eli noin 3.8 % v:n 1943 kulutusta suurempi.

¹⁾ Ks. tämän kert. II osan s. 226.

Katurakennusosasto

Katurakennusosaston henkilökuntaan kuuluivat katurakennuspäällikkö, apulaiskaturakennuspäällikkö, toimistoinsinööri, 7 vanhempaa insinööriä, 4 nuorempaa insinööriä, 3 apulaisinsinööriä, 3 ylimääräistä apulaisinsinööriä, 3 vakinaista ja 1 ylimääräinen vaakitsija, 5 piirtäjää, 2 kemistiä, 2 laboranttia, alikamreeri sekä 12 vakinaista ja 4 ylimääräistä toimistoapulaista.

Edellä mainituista toimista oli vuoden vaihteessa avoinna 1 ylimääräinen apulaisinsinöörin, 1 nuoremman insinöörin ja 1 piirtäjän toimi.

Välitöntä työnjohtoa varten osaston työmailla oli osaston palveluksessa 72 rakennusmestaria ja 6 apulaistyönjohtajaa sekä puhdistuslaitosten hoitoa varten 9 vakinaista kone-mestaria ja 2 koneenkäyttäjää.

Vakinaisissa töissä olleiden työntekijäin lukumäärä ¹⁾ oli suurin, 1 489, tammikuun alussa ja pienin, 1 388, marraskuun alussa. Töiden järjestämiseksi kotiutetuille työläisille, aloitettiin vuoden lopulla eräitä uusia töitä.

Osaston insinööreistä oli 3 virkavapaana maanpuolustuksen yhteydessä olevan julkisen tehtävän suorittamista varten, 6 oli kutsuttuna sotapalvelukseen ja 3 suoritti ilma-suojelutehtäviä oman toimensa ohella.

Molemmat kemistit olivat kutsuttuna sotapalvelukseen. Yksi toimistoapulainen oli koko vuoden ajan siirrettyä ilmasuojelukeskukseen palvelukseen.

Rakennusmestareista ja työnjohtajista oli 8 virkavapaana maanpuolustuksen yhteydessä olevan julkisen tehtävän suorittamista varten, jonka lisäksi 15 rakennusmestaria oli kutsuttu työpalveluun samaa tarkoitusta varten. Näiden lukumäärä laski ennen välirauhan solmiamista 9:ään. Lisäksi oli 21—27 rakennusmestaria tai työnjohtajaa kutsuttuna sotapalvelukseen ja 18 rakennusmestaria suoritti ilmasuojelutehtäviä osaston töiden ohella. Välirauhan solmiamisen jälkeen kotiutettiin vähitellen rakennusmestarit erilaisista sodanaikaisista tehtävistään, joten vuoden vaihteessa oli koko rakennusmestari-kunta osaston käytettävissä.

Osaston työntekijöistä oli kutsuttuna sotapalvelukseen suurin määrä, 437, elokuun puolivälissä. Välirauhan solmiamisen jälkeen kotiutettiin heidät vähitellen ja vuoden vaihteessa oli sotapalveluksessa vielä 32 työntekijää. Työpalveluun kutsuttuja oli eniten, 414, helmi—maaliskuun vaihteessa ja heidätkin kotiutettiin aselevon jälkeisten kuukausien kuluessa. Katurakennusosaston töissä olevien työntekijäin lukumäärä oli suurin joulukuun lopulla ja pienin syyskuun alussa.

Kun näin suuri osa nuorimmista työntekijöistä oli kutsuttuna sotapalvelukseen, oli jäljelle jääneiden keski-ikä erittäin korkea, 53 vuotta. Jos ilmasuojelumuodostelmiin kuuluneita työntekijöitä, joiden keski-ikä oli 50 vuotta, ei oteta huomioon, oli keski-ikä 54 vuotta. Työpalveluun kutsuttujen keski-ikä oli 45 vuotta. Joulukuussa, jolloin rintamalla palvelleet miehet kotiutettiin, aleni työssä olevien työläisten keski-ikä 45 vuoteen.

Korkean keski-ikänsä johdosta oli työntekijäin työteho luonnollisestikin suhteellisen alhainen. Tähän vaikutti lisäksi töihin jätettyjen työntekijäin sairaaloisuus. Heitä ei sairauden takia kutsuttu työpalveluun tai sitten työpalveluksesta sairastuttuaan vapautettu. Sairaustapauksia, tapaturmien aiheuttamat poissaolot mukaanluettuina, oli keskimäärin 9.6 % työssä olleiden työläisten lukumäärästä. Vertailun vuoksi mainittakoon, että sairaustapauksia oli v:n 1941 alku- ja loppupuoliskolla 4.1 % ja 5.2 %.

Tapaturmien aiheuttamia poissaoloja oli 1.0 %. Tässä on huomattava, että kuolemaan johtaneet tapaturmat eivät vaikuta tilastonumeroihin. Tapaturmien kokonaismäärä oli 110, joten tapaturmaprosentti oli 17.7, kun työntekijäin keskimääräinen luku (sairaat ja lomalla olevat poisluettuina) oli 622.

Osastolle tuli kaikkiaan 645 kirjelmää ja osastolta lähti 1 144 kirjelmää. Tulleista kirjelmistä oli 332 yleisten töiden lautakunnalta, 34 kaupunginhallituksen lähetettä, 34 kirjelmää kaupungininsinööriltä tai rakennustoimiston muilta osastoilta, 88 kirjelmää kaupungin eri laitoksilta, 47 kirjelmää valtion virastoilta, 9 kirjelmää vierailta kunnilta ja 101 kirjelmää yksityisiltä liikkeiltä tai henkilöiltä.

¹⁾ Ks. tämän kert II osan s. 226.

Lähteneet kirjelmät jakautuivat taas seuraavasti: 237 lausuntoa tai esitystä yleisten töiden lautakunnalle, 123 kirjelmää kaupungininsinöörille tai rakennustoimiston muille osastoille, 71 lausuntoa kaupungin muille laitoksille, 10 kirjelmää vieraille kunnille, 52 lausuntoa ja kirjelmää valtion virastoille ja 651 kirjelmää tai lausuntoa yksityisille henkilöille tai liikkeille.

Saapuneita laskuja oli 2 798 ja lähetettyjä laskuja 389. Lisäksi vietiin kirjoihin 52 päivätyölistojen viikkoyhdistelmää ja 52 tarveainevaraston laskua sekä tehtiin kuukausittain laskut katurakennusosaston varastostaan ostamista tarveaineista. Lopputilejä laadittiin 288, sairausavustuksien maksumääräyksiä annettiin 1 231, vuosilomapalkkojen 1 682, reserviläispalkkojen 3 835, hautausavustusten 27 ja muiden ylimääräisten maksujen maksumääräyksiä 38. Tapaturmailmoituksia oli 110 ja eläkeselvityksiä 45.

Toimistossa laadittiin yhteensä 79 piirustusta, joista 29 käsitteli erilaisia ilmasuojelujärjestelyjä. Muualta tulleita piirustuksia oli yhteensä 71. Tonttikarttoja varten tarvittavia viemäritietoja kaupungingeodeetille annettiin 15 ja kirjallisia viemärinkorkeusilmoituksia vesijohtolaitosta varten tehtiin 27.

Menoarvioon otettujen töiden piirustusten ja kustannusarvioiden lisäksi tehtiin useiden eri suojahuoneiden suunnitelmia ja erikoispiirustuksia sekä muita ilmasuojelujärjestelyjä.

Kadut ja tiet olivat kärsineet pahoja vaurioita sota-ajan pakkastalvien ja puutteellisen kunnossapidon johdosta. Kertomusvuonnakin vaikeutti kunnossapitoa mitä suurimmassa määrin tierakennusaineiden ja työvoiman puute. Edellä mainitut seikat tulevat lähivuosina yhä suuremmassa määrin alentamaan katujen ja teiden kuntoa ja kallistamaan kunnossapitokustannuksia. Katujen, teiden ja yleisten paikkojen korjaukseen ja kunnossapitoon oli menoarvioon varattu 5 800 000 mk. Kustannukset olivat 5 798 064: 70 mk, jakautuen seuraaviin eriin: Kadut ja yleiset paikat 2 820 478: 80 mk, josta kiveämiset 1 169 314: 15 mk, sepelöimiset 598 329: 90 mk, käytävät 925 375: 15 mk, tasoitukset ja painuneiden katujen kohotukset 9 676: 80 mk sekä työnjohto ja sekalaiset menot 117 782: 80 mk; tiet 2 039 055: 65 mk; maantienjatkeiden kunnossapito 394 422: 25 mk, sopimuksiin perustuvaan yksityisten katuosuuksien kunnossapitoon Hämeentiellä 30 302: 55 mk; kaupungin katuosuuksien viereisiin kaiteisiin 380 542: 90 mk; katukilpien uusimiseen 12 615: 10 mk, mittaus- ja tutkimustöihin 113 938: 90 mk sekä täytteen vastaanottoon 6 708: 55 mk. Säästö 1 935: 30 mk palautui kaupunginkassaan.

Kaupunginhallituksen päätöksen nojalla ei kertomusvuonna suoritettu lainkaan liikennejärjestelyjä eikä katu- ja tiepäällysteiden uusimistöitä.

Katurakennusosaston tielaboratorion toiminta oli koko vuoden pysähdyksissä, kun laitoksen kemisti oli kutsuttuna sotapalvelukseen ja laborantin virka avoimena.

Katujen, teiden ja yleisten paikkojen puhtaanapitokustannukset olivat 8 353 230 mk. Katuvalaistuksen kustannukset olivat kaasuvalaistuksesta 772 647: 45 mk ja sähkövalaistuksesta 2 805 329: 20 mk. Alhaiset kustannukset varsinkin kaasuvalaistuksen osalta johtuivat pimentämisestä. Osittain muutettiin myös kaasuvalaistusta sähkövalaistukseksi. Yleisten vesipostien kustannukset olivat 179 622: 55 mk.

Menoarvioon sisältyvillä tai edellisestä vuodesta siirretyillä määrärahoilla suoritettiin m.m. seuraavia katu- ja tieuudistöitä: Reijolan katujen tasoitustyöt aloitettiin ja varoja käytettiin yhteensä 756 372: 60 mk; Herttoniemen läntisen asuntoalueen katujen tasoitustyötä jatkettiin ja vuoden aikana käytettiin 1 051 906: 50 mk Oulunkylän uuden asuntoalueen, Maunulan, katujen tasoitustyöt aloitettiin ja käytettiin varoja 722 635: 70 mk. Yhteensä käytettiin näihin töihin varoja 2 539 267: 80 mk.

Yhteiset kustannukset katujen ja teiden kunnossapidosta, puhtaanapidosta ja valaistuksesta sekä uudistöistä olivat 20 448 161: 70 mk.

Viemäreiden kunnossapito- ja korjauskustannuksiin oli menoarvioon varattu 2 040 250 mk. Kustannukset olivat 1 850 939: 65 mk, jakautuen seuraavasti: viemärikerrosten kunnossapito ja korjaus 1 298 567: 20 mk, josta johtoihin 611 204: 75 mk, kaivoihin 454 311: 15 mk, ojiin 44 762: 25 mk sekä työnjohtoon ja sekalaisiin menciin 188 289: 05 mk; täydennystyöt 468 039: 25 mk, viemäreiden huuhteluvesi 4 083: 20 mk ja putkivalimon vuokra 80 250 mk.

Puhdistuslaitosten kustannuksiin oli menoarvioon varattu 3 457 140 mk ja niihin käytettiin konemestarien palkkoja lukuunottamatta 3 375 733: 25 mk. Tästä oli Kyläsaaren ja Rajasaaren puhdistuslaitosten tonttien vuokraa 67 140 mk. Muut kustannukset jakau-

tuivat seuraavasti: Alppilan puhdistuslaitos 60 575: 60 mk, Savilan pumppuasema 402 264: 65 mk, Nikkilän sairaalan puhdistuslaitos 90 984 mk, Rajasaaren puhdistuslaitos 1 348 664: 90 mk ja Kyläsaaren puhdistuslaitos 1 406 104: 10 mk.

Tulot kaasun ja lietteen myynnistä Kyläsaaren ja Rajasaaren puhdistuslaitoksilta olivat yhteensä 1 285 865: 10 mk ja menoarviossa oli vastaava summa 1 500 000 mk. Tulot olivat arvioituja pienemmät syystä, että kaupungin evakuoimisen takia kaasuntuotanto oli oletettua pienempi ja lietteen myynti oli kuljetusvaikeuksien takia hyvin vähäistä.

Alppilan puhdistuslaitoksen puhdistusteho oli hyvä. Kun puhdistuslaitoksen kemisti oli kutsuttuna sotapalvelukseen on ainoastaan mekaaninen puhdistusteho määrätty. Maaliskuussa ja huhtikuussa ei tutkimuksia suoritettu. Mekaaninen puhdistusteho oli saostuskaivoista ulosvirtaavassa vedessä keskimäärin 89 % saostuvista aineista.

Nikkilän sairaalan puhdistuslaitoksen puhdistusteho oli samoin hyvä. Sielläkin määrättiin ainoastaan mekaaninen puhdistusteho, joka saostuskaivoista ulosvirtaavassa vedessä oli keskimäärin 96 %.

Savilan pumppuasemalta pumputtiin vuoden aikana Rajasaaren puhdistuslaitokseen 3 108 620 m³ viemäriä ja Töölönlahteen sadevesisäiliön kautta 155 660 m³ eli yhteensä 3 264 280 m³. Sähkövirran kokonaiskulutus laitoksessa oli 266 545 kWh. Hiekanerottimesta poistettiin 53 m³ hiekkaa ja välpiistä 53 m³ välppäjätteitä.

Rajasaaren puhdistuslaitoksessa puhdistettiin vuoden aikana 5 741 960 m³ viemäriä, mistä määräst 2 633 340 m³ tuli laitokseen gravitatiojohtoja myöten ja pumputtiin Rajasaarelle ja loput pumputtiin suoraan Savilasta. Saostuvien aineiden määrä oli laitokseen tulevassa vedessä keskimäärin 6.02 cm³ litraa kohden 2 tunnissa ja mekaanisesti puhdistetussa vedessä keskimäärin 0.23 cm³ litraa kohden 2 tunnissa. Mekaaninen puhdistusteho oli siis n. 96 %. Mitattuna 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan oli mekaaninen puhdistusteho keskimäärin n. 45 %. Viimeksi mainittu keskiarvo kohdistuu tammi—kesäkuun ja marras—joulukuun kuukausiin.

Biologisesti puhdistettiin laitoksessa kaikkiaan 3 526 560 m³ viemäriä. Biologinen kokonaispuhdistusteho, mitattuna 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan, oli keskimäärin 97 %. Paras kokonaispuhdistusteho vuoden aikana, 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan mitattuna, oli 99.8 % ja paras puhdistustulos 1 mg:n biokemiallisen hapenkulutusta litraa kohden 5 vuorokauden aikana puhdistetussa vedessä. Puhdistetun veden 5 vuorokauden biokemiallinen hapenkulutus oli keskimäärin 5.8 mg litraa kohden.

Laitoksen kaasutuotanto oli vuoden aikana 217 307 m³. Tästä määräst toimitettiin kaupungin kaasulaitokselle 856 m³, autojen käyttöaineeksi 207 139 m³ ja loput käytettiin laitoksen lämmitykseen ja laboratorion tarpeisiin. Laitoksen lämmitykseen käytettiin lisäksi 126 tonnia koksia ja 586 m³ halkoja. Voiteluöljyä käytettiin 212 kg. Laitoksen vedenkulutus oli 8 933 m³. Moottoreiden tilapäiseen käyttöön käytettiin 26 kg naftaa. Laitoksessa käytettiin sähkövirtaa 527 329 kWh, josta 59 kWh kehitettiin omilla generaattoreilla ja loput saatiin kaupungin sähkölaitokselta. Lietelavoille kerättiin 8 440 m³ lietettä. Kuivuessaan sen tilavuus supistui 1 515 m³:ksi, joka 12 m³ myytyä erää lukuunottamatta ajettiin Taivallahden eri istutusalueille ja osaksi käytettiin täytemaaksi. Hiekanerottimesta poistettiin 45 m³ hiekkaa ja välpiistä 71 m³ välppäjätteitä. Kokonaiskäyttökustannukset, korot ja kuoletus poisluettuina, mutta laborantin ja konemestarien palkat sekä gravitatiojohtoa myöten tulevan viemäriveden pumppauskustannukset mukaanluettuina, olivat 15 p puhdistettua likavesikuutiometriä kohden, mikä vastaa 11: 65 mk asukasta kohden vuodessa, kun puhdistuslaitoksen viemärimisalueella arvioidaan asuvan n. 75 000 henkilöä.

Kyläsaaren puhdistuslaitoksessa puhdistettiin vuoden aikana 3 181 417 m³ viemäriä, josta biologisesti 1 746 367 m³ ja loput vain mekaanisesti. Biologinen kokonaispuhdistusteho, 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan mitattuna, oli keskimäärin 97 %. Mekaaninen puhdistusteho, 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan mitattuna, oli n. 54 %. Saostuvia aineita oli laitokseen tulevassa vedessä keskimäärin 6.1 cm³ litraa kohden 2 tunnissa ja mekaanisesti puhdistetussa vedessä keskimäärin 0.42 cm³ litraa kohden 2 tunnissa. Saostuviin aineisiin nähden oli mekaaninen puhdistusteho keskimäärin 93 %. Vuoden paras biologinen puhdistusteho oli 99.8 % 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan ja paras puhdistustulos 1 mg:n

biokemiallinen hapenkulutus puhdistetussa vedessä 5 vuorokauden aikana. Keskimäärin oli 5 vuorokauden biokemiallinen hapenkulutus puhdistetussa vedessä 8.1 mg litraa kohden

Laitoksen kaasuntuotanto oli vuoden aikana 177 096 m³ metaanikaasua. Tästä määrästä myytiin 140 053 m³ autojen käyttöaineeksi ja 37 154 m³ kaupungin kaasulaitokselle. Lietelavoille kerättiin 3 410 m³ lietettä ja lavoilta ajettiin pois 1 093 m³. Tästä määrästä myytiin 609 m³ ja ajettiin kaupungin omia istutuksia varten 510 m³. Hiekanerottimesta poistettiin 49 m³ hiekkaa ja välpistä 25 m³ välppäjätteitä. Laitoksen voimankulutus oli kaikkiaan 554 972 kWh, josta 1 250 kWh saatiin moottoreista ja loput kaupungin sähkölaitokselta. Laitoksen kokonaiskäyttökustannukset, viemärivereden pumppaus, laborantin, konemestarien ja koko vuoden sotapalveluksessa olleen kemistin palkat mukaanluettuina, mutta korot ja kuoletus poisluettuina, olivat 38 p puhdistettua likavesikuutiometriä kohden, mikä vastaa 18: 20 mk henkilöä kohden vuodessa, kun laitoksen viemäroimisalueella asuu n. 67 000 henkilöä. Tällöin on teollisuuslaitosten likavesimäärä myös jaettu henkilömäärälle.

Sodan takia ei puhdistuslaitosten viemäroimisalueiden asukaslukua ole voitu tarkasti arvioida, samoin kuin tuleva vesimäärä ja vuosituloksetkaan eivät ole joka suhteessa verrattavissa aikaisempien vuosien tuloksiin.

Vuoden aikana suoritettiin menoarviossa olevilla tai edellisestä vuodesta siirretyillä varoilla katurakennustöiden yhteydessä m.m. seuraavia viemäritöitä: Reijolan viemärityöt, joihin käytettiin 739 504: 85 mk; Herttoniemen läntisen asuntoalueen viemäriyöt, joiden kustannukset olivat 1 427 544: 55 mk; ja Oulunkylän uuden asuntoalueen, Maunulan, viemäriyöt, joita aloitettiin ja joihin käytettiin 289 284: 75 mk. Välttämättömiin viemäreiden täydennys- ja uusimistöihin eri osissa kaupunkia käytettiin yhteensä 2 538 507: 35 mk.

Kustannukset vuoden aikana rakennetuista uusista viemäreistä ja viemäreiden uusimisista olivat yhteensä 4 994 841: 50 mk ja viemäriverkoston korjauksesta ja kunnossapidosta sekä pienemmistä täydennystöistä ja puhdistuslaitosten käytöstä ja hoidosta yhteensä 5 232 227: 90 mk. Tähän sisältyvät puhdistuslaitosten ja putkivalimon vuokrat, yhteensä 147 390 mk.

Putkivalimossa valmistettiin vuoden aikana kaikkiaan 1 371 betonista uurreputkea, joiden halkaisija vaihteli 60—110 cm, 65 sadevesikaivoa ja 10 735 käytävälaat-
taa.

Urheilulaitteiden korjaus- ja kunnossapitotyöt supistettiin mahdollisimman vähäisiksi. Niukat määrärahat eivät riittäneet urheilulaitteiden aikaisemman kunnan säilyttämiseen. Kustannukset, yhteensä 1 622 843 mk, jakautuivat seuraavasti: Eläintarhan, Kallion, Haapaniemen, Käpylän, Väinämöisenkadun, Kaisaniemen, Annalan ja Kangasalantien urheilukenttien kunnossapito 496 341: 90 mk; Töölön pallokenttien kunnossapito 238 517 mk; Käpylän raviradan urheilukentän ja pallokenttien kunnossapito 45 664: 95 mk; velodromin radan ja kentän kunnossapito 77 219: 95 mk; maratonradan kunnossapito 5 521: 10 mk; Herttoniemen hiihtomäen kunnossapito 29 953: 95 mk; hiihtomäkien rakentaminen ja kunnossapito 72 565: 90 mk; kelkkämäkien rakentaminen ja kunnossapito 169 273: 55 mk; Kaisaniemen verkkopallokenttien kunnossapito 33 730: 10 mk; luistinratojen kuntoonpano ja kunnossapito 380 577: 30 mk; Mustikkamaan juhla-
kentän kunnossapito 9 987: 20 mk; pesäpallokenttien kunnossapito 16 225: 10 mk; Laakson ja Ruskeasuon ratsastusratojen sekä ratsastusteiden kunnossapito 39 973: 40 mk ja kenttien kaste-
luun ja kahlaamoon käytetty vesi 7 291: 60 mk.

Eläintarhan urheilukentän ja juoksuratojen salaojitukseen ja järjestelyyn oli menoarvioon otettu 1 365 000 mk:n määräraha. Työt aloitettiin vuoden lopulla ja varoja käytettiin 246 870: 25 mk.

Edellä mainittujen siirtomäärärahoilla suoritettujen töiden lisäksi suoritettiin aikaisemmilta vuosilta siirretyillä määrärahoilla m.m. seuraavat työt: Turson tien tasoitus Kimmontieltä Koskelantielle aloitettiin ja kustannukset olivat 44 579 mk; Pakilan omakotialueen katujen tasoitustöitä jatkettiin ja varoja käytettiin 170 443: 95 mk; Kokoojajohdon rakentamistöitä viemärinsuusta 41 a Näkinkujalle jatkettiin ja varoja käytettiin 162 510: 15 mk; Tilkasta ja Nordenskiöldinkadulta alkaviin viemäritunneleihin käytettiin vuoden aikana 1 466 154: 75 mk sekä Tervasaaren puhdistuslaitoksen töihin 264 140: 45 mk.

Käyttövaroista myönnettyillä määrärahoilla sekä v. 1945 menoarvioon myönnettyillä ennakkomäärärahoilla suoritetuista töistä mainittakoon: lohko- ja lohkoryhmäsuojat, joihin käytettiin 45 073: 55 mk; erilaiset väestönsuoja- ja raivaustyöt 2 214 065: 70 mk; Korkeavuorenkadun suojan laajennustyöt 4 428 786: 65 mk; juoma- ja palcsammutus- vesisäiliöiden rakentaminen Meilahden viemäritunneleihin 662 813: 95 mk; yksityisten talojen suojuhuoneet 486 612: 85 mk; varavesisäiliöt palosammutusta varten 2 906 032: 85 mk; ilmasuojeluraivauskomppanioiden majoituspaikkojen kunnostaminen 521 626: 65 mk; suojuhuoneiden muutostyöt 229 056: 05 mk; Marjaniemen siirtolapuutarhan rakennustyöt, joita varten myönnettiin määräraha v:n 1945 menoarvioon, aloitettiin ja varoja käytettiin 381 695: 30 mk.

Yhteensä käytettiin töihin käyttövaroista myönnettyjä määrärahoja ja v. 1945 menoarvion ennakkomäärärahoja 12 087 686: 30 mk.

Paitsi edellämainittuja menoarvioon sisältyvillä tai myöhemmin myönnettyillä määrärahoilla suoritettuja töitä, suoritettiin myös tilauksesta töitä kaupungin muille laitoksille, puhelinyhdistykselle ja yksityisille talonomistajille sekä valtion virastoille. Näiden tilausten kustannukset olivat yhteensä 16 196 696: 60 mk.

Katukivien, sepelin ja betoniputkien valmistamiseen käytettiin 9 351 723: 70 mk.

Katurakennusosaston suorittamien töiden kustannukset olivat menoarvioon sisältyviä palkkoja lukuunottamatta vuoden aikana yhteensä 72 666 938: 15 mk.

Tarveaineiden puute, sota- ja työpalvelukseen kutsumiset ja muut sodan aiheuttamat poikkeukselliset olosuhteet huomattavasti vaikeuttivat osaston työskentelyä. Varsinkin korkeamman teknillisen koulutuksen saaneen henkilökunnan puute vaikeutti töiden suunnittelua ja työpiirustusten laatimista samoin kuin työnjohtoa.

Puisto-osasto

Puisto-osaston henkilökuntaan kuuluivat apulaiskaupunginpuutarhuri, joka hoiti koko kertomusvuoden kaupunginpuutarhurin tehtäviä, toimistoapulainen ja ylimääräinen toimistoapulainen, työnjohtajien esimies, kasvihuonepuutarhuri ja taimistopuutarhuri sekä talonmies. Näistä oli työnjohtajien esimies ja taimistopuutarhuri sotapalveluksessa yleiseen kotiuttamiseen asti.

Puutarhaharjoittelijoita oli vuoden varrella 13, joista 6 oli sotapalveluksessa kotiuttamiseen saakka. Harjoittelu-aikaa oli heillä yhteensä 48 kuukautta. Puistovahteja oli kaikkiaan 12 Seitsemästä piirityönjohtajasta oli neljä sotapalveluksessa.

Työssä olleiden työntekijäin lukumäärä ¹⁾ oli suurimmillaan toukokuun neljännellä viikolla ja pienimmillään helmikuun neljännellä viikolla. Työntekijäin keskimääräinen viikottainen lukumäärä oli 103,9, edellisenä vuonna 104,9.

Työväen tekemien työtuntien lukumäärä 237 121,5 väheni edellisestä vuodesta 3 339 tuntia. Työtunneista tekivät miehet 97 635,5 tuntia eli 41,2 %, naiset 125 407,5 tuntia eli 52,9 % ja ajurit, siis miehet hevosineen, 14 078,5 tuntia eli 5,9 %.

Kertomusvuoden säiden suhteen on mainittava, että talvi oli hyvin lauha. Tammikuu oli miltei lumeton ja vesisateita sattui. Helmikuun alkupuoliskolla satoi pysyvän lumen. Alin lämpötila, -16° C oli helmikuun lopulla. Lumipeite hävisi huhtikuun puolivälin jälkeen. Jäät menivät Töölönlahdesta huhtikuun 24 p:nä. Kevät oli jonkinverran normaalia myöhempi, yökylmiä oli vielä kesäkuun alussa. Kesän lämpimin kausi kesti kaksi viikkoa heinäkuun alkupuoliskolla. Loppukesä ja syyspuoli oli runsassateinen. Vuosi olikin sateisin, mitä Helsingissä on havaittu. Sademäärä oli 941 mm, normaalin ollessa hiukan alle 700 mm. Viimeiset kukat vei pakkasen vasta lokakuun lopulla. Marras—joulukuulla oli sadepäivien lomassa vähäisiä pakkasia. Joulukuun lopussa oli vielä vesisateita.

Talven aikana suoritettiin lavaikkunain korjausta, työkalujen kunnostamista, paperikorien ja lasten hiekkalaatikkojen korjaamista, vähäisessä määrässä myös niiden maalauksista. Uusia hiekka-, roska- ja kantolaatikoita ja roskakehyksiä tehtiin jonkin verran. Etupäässä talvityönä kaadettiin kuivuneita puita ja leikattiin kuivia oksia ja muotopuita. Teiden aukipito kaupunginpuutarhan alueella, samoin kuin Läntisellä hautausmaalla osaston hoidossa olevien hautakumpujen sekä Vanhan kirkon puiston sankari-

¹⁾ Ks. tämän kert. II osan s. 226.

hautojen puhtaanapito lumesta oli osaston talvitehtäviä, kuten myös kasvihuoneissa talvella säilytettävien kasvien hoito.

Kevättalven ja kevään työt kasvihuoneissa käsittivät kukkaryhmiin tarvittavien taimien monistamisen suvullisesti tai suvuttomasti ja niiden kasvattamisen istutuskuntoiksi. Maan sulattua alkoi huhtikuun 24 p:nä puistojen ja istutusten puhdistaminen niihin syksystä lähtien kertyneistä roskista Samanaikaisesti paikattiin nurmikenttiin syntyneitä läiskiä, joista ruoho oli kadonnut. Pommitusten jälkien korjaamisessa kului kevättalvella suhteellisen runsaasti työaika.

Myöhemminä tehtävinä seurasivat kukkaryhmien istuttaminen ja hoitaminen, nurmikenttien niittäminen, pensasaitojen leikkaaminen sekä puistokäytävien osittainen korjaaminen ja hiekoittaminen. Naistyövoimaa eniten vaatinut koko kesän ja syyskauden kestänyt työ oli puistojen käytävien ja hiekkakenttien puhtaanapito varsisesta lehdistä, paperi- y.m. roskista. Syysmyöhällä alettiin miesten palattua sota- ja työpalvelusta viallisten puitten kaataminen, harvennushakkaukset ja katupuitten leikkaaminen. Täydennysistutuksia ei ehditty sanottavasti suorittaa.

Kasvihuoneitten rikkoutumisen takia myöhästyneitten kylvöjen vuoksi pantiin ensimmäinen ryhmä putkilavoja lämpimilleen vasta huhtikuun 17 p:nä, toinen ryhmä toukokuun 3 p:nä. Lantalavojen laskeminen alettiin maaliskuun 20 p:nä ja päätettiin toukokuun 22 p:nä. Käytössä oli kesän kuluessa 426 ikkunaa lantalavoja, putkilavoja 171 ja kylmiä lavoja 150 ikkunaa. Talin taimistossa oli 262 ikkunainen lavatarha.

Puistoissa oli kesällä penkkejä 1 663 ja kiintonaisiä istuimia 66. Eri väestönsuojissa oli lainassa 266 penkkiä. Lasten hiekkalaatikoita oli eri hiekkakentillä 90. Lasten ollessa siirrettyinä maaseudulle oli kiikuista käytännössä vain Eläintarhan leikkipaikalla oleva kiikku. Kun lastenkiikut ovat kovin lasten suosimia ja niihin pääsystä syntyy usein jonotusta, ryhdyttiin pystyttämään nykyistä isompia kiikkuja. Ensimmäinen 3-osainen kiikku, jossa on 9 kiikkulautaa, pystytettiin syksyllä Niittykadun puistikkoon. Tähänastisista 1-osaisista, joissa on vain kolme kiikkulautaa, voidaan suurin osa muuttaa 2—3-osaisiksi. Kertomusvuonna jo hankittiin tarvittavat osat kolmen kiikun muuttamiseksi 3-osaiseksi ja kahden muuttamiseksi 2-osaiseksi.

Useissa kukkaryhmissä oli keväällä ensimmäisinä kukkina orvokkeja, lemmikkejä ja belliksiä. Kesäkukkia ja niihin verrattavia taimia istutettiin ryhmiin yhteensä 30 237 kpl (edellisenä vuonna 32 859 kpl). Monivuotisia kukantaimia istutettiin 6 puistikkoon yhteensä 515 kpl (914 kpl). Koristepuita ja pensaita istutettiin 12 puistikkoon yhteensä 1 258 kpl (535 kpl). Kaikkien edellä mainittujen kasvien hinnaksi arvioitiin 119 406: 50 mk. Työvoiman ja kuljetusneuvojen puutteessa jäivät puiden ja pensaitten paikkausistutukset varsin vähäisiksi.

Puistojen heinäniitossa noudatettiin edellisten sotavuosien tapaa. Heinänkasvu oli verrattain hyvä. Kaikki heinä ja ruoho myytiin paikkakuntalaisille.

Perunan y.m. viljelemistä varten vuokrattiin yhden ja kahden aarin palstoja yli kahdestakymmenestä eri puistosta yhteensä 581 aaria. Uusia palstoja oli näistä 61 aaria.

Jatkuvan sota-ajan takia viljeltiin vihanneksia ja perunaa kaupunginpuutarhan alueella ja molemmissa taimistoissa.

Kasvien tuholaiten torjuntaa voitiin myrkkyaaineiden puutteessa suorittaa vain kasvihuoneissa jonkin verran.

Talvipuutarha pidettiin yleisölle avoinna kautta vuoden helmikuun loppupuoliskoa lukuunottamatta. Kävijöitä oli siellä vähän.

Istutuksiin kohdistuneita vahingontekoja todettiin vuoden varrella 380 tapausta, joista yli puolet tehtiin ilmeisessä näpistely- tai varastamismielessä. Osapuulleen kolmannes voidaan katsoa tehdyn ajattelemattomuudessa tahi vahingoittamismielessä ilman hyötymistarkoitusta. Lisäksi autot aiheuttivat vahinkoja 22 tapauksessa. Vahingonkorvaus perittiin, milloin syyllinen saatiin selville.

Lentopommituksissa helmikuun 6, 16 ja 26 p:nä putosi puistoihin alun toista sataa erikokoista pommia aiheuttaen puille paljon vahinkoja. Niinpä Kaivopuiston puista pirstoutui 204 ja oli ne kaadettava; Kaisaniemessä meni n. 20 puuta ja monissa muissa puistoissa ja puistikoissa pienempiä määriä puita. Kaupunginpuutarhan alueelle pudonnut pommi runteli varastorakennuksen piloille, samalla ilmanpaine rikkoi kasvihuoneitten lasit, jolloin kaikki kasvit huoneissa n:ot 2—5 paleltuivat. Paleltuneitten kukkakasvien arvo oli alhaisesti arvioiden 300 000 mk. Myös Munkkisaarella sijaitseva puisto-osaston

päävarasto meni pommituksessa rikki ja osittain käyttökelvottomaksi. Melkoinen määrä työkaluja y.m. tarvikkeita tuhoutui varastoissa. Vuoden aikana käytettiin pommitusvaurioiden korjauksiin puistoissa 208 322: 40 mk ja kasvihuoneitten lasien korjauksiin 33 916: 60 mk.

Vedenkulutus oli vesilaskujen mukaan 26 379 m³. Tästä määrästä kulutti Kaisaniemen lammikko 13 755 m³ ja Esplanaadin suihkukaivo Kappelin sivulle 2 098 m³.

Rakennustoimiston konepajalla korjautettiin lähes sata puistopenkkiä. Kalustoluettelossa on puistopenkkejä, kiintonaiset mukaan luettuina, 2 570.

Varsinaisiin menoihin kuuluvia puistomäärärahoja oli talousarviossa 5 898 128 mk ja uudistymäärärahoja 610 000 mk, yhteensä 6 508 128 mk, mikä on 0.5 % kaupungin talousarvion loppusummasta. Kaupungin kokonaismenot olivat v:n 1944 talousarvion mukaan kutakin vuoden alussa hengille kirjoitettua asukasta kohden 4 592 mk, siitä oli puistojen ja istutusten osuus 24: 53 mk, mutta jos otetaan mukaan myös puisto-osaston viranhaltijain palkkoihin varatut määrärahat on vastaava summa 25: 63 mk.

Puisto-osaston varsinaiset menot nousivat 5 081 670 mk:aan, joista 2 695 533 mk oli puistojen ja yleisten istutusten kunnossapitokustannuksia. Viimeksimainittu erä jakautui seuraaviin eriin:

	Mk		Mk
Aadolfinrinne	4 363	Humallahden puisto	38 835
Agricolankujan puistikko	7 269	Hämeentien lehmukset	8 104
Agricolanpuistikko	8 206	It. Alppirinne	246
Aleksanteri II:n patsas	795	» Vaihdekadun istutus	610
Aleksis Kiven kadun istutukset	17 924	Kaisaniemi	162 513
Alli Tryggin puistikko	18 268	Kaivopuisto	216 783
Alppilan lammikopuisto	53 297	Kallion kirjaston viereiset istutukset	12 138
Ammattienedistämislaitoksen istutukset	427	» urheilukentän istutukset	22 677
Annalan urheilukentän istutukset	9 793	Kammionkadun lehmukset	1 641
Apollon- ja Runeberginkadun kulma	3 719	Kangasalantien leikkikenttä	6 203
Apollonpuistikko	2 194	Kapteenipuistikko	9 406
Arkadian- ja Pohj. Rautatiekadun kulma	468	Kasarmitorin istutukset	7 236
» » Runeberginkadun kulma	1 414	Kasvihuoneet	174 213
Arkadiankadun lehmukset	3 018	Katajanokan puistikot	17 019
Aurorankadun ja Mannerheimintien välinen ist.	14 018	Kaupunginpuutarha	192 323
Bulevardin puut	5 144	» lavaviljelykset	138 673
Dagmarinkadun leikkikenttä	6 439	Keuruuntien puistikko	2 420
Edelfeltintien istutus	1 876	Konservatorion itäpuolinen rinne	1 119
Eiran puistikko	20 956	Koskelantien istutukset	25 057
Elimäen- ja Kuortaneenkadun kulma	2 173	Kotkan kadun koivut	2 679
Eläintarha	76 135	Koulupuistikko	11 234
Eläintarhanlahdenranta	3 688	Käpylän kortteli n:o 875	2 568
Engelinaukio, Merikatuun saakka	58 159	» urheilukentän istutukset	24 781
Ensipuistikko	15 185	Laivurinkadun rinne	946
Esplanaadi, Kappeli, Runebergin- ja Teatteri	86 199	Lapinlahdenpuistikko	8 472
Franzénipuistikko	8 038	Liisanpuistikko	9 995
Fredrikinkadun pohjoispään istutukset	4 590	Linnankoskenkadun lehmukset	3 953
Fredrikintorin istutukset	886	Lönnrotinpuistikko	1 453
Haapaniemen urheilukentän istutukset	10 517	Mannerheimintien ja Arkadiankadun kolmio	5 704
Hakaniemen hallin vierusta	2 647	» nurmikaistat ja runkopuut	13 764
Hakasalmen ja Hesperian puistot	78 804	Maurinkadun pohjoispään istutus	296
Hankkijan edusta	2 456	Mechelininkadun istutukset	21 050
Hauhontien puistikot	22 037	Merisataman istutukset	4 195
Helsingin- ja Fleminginkadun kulma	4 605	Meritullinkadun pohjoispään istutus	641
» » Sturenkadun kulma	3 040	Minna Canthin kadun kortteli n:o 507	583
Hernesaarenkadun istutus	368	Munkkiniemen puistikot	26 493
Hesperian Esplanaadi	67 946	Museokadun leikkikenttä	3 404
Hiekkarannan istutukset	47 081	Mylyrinne	877
Hietaniemen puisto	37 263	Mäkelänkadun istutukset	35 596
Hietaniemenkadun kolmio	7 802	» tontin n:o 33 istutukset	2 968
Hietalahdentorin kolmio	2 091	Neitsytpolun kolmio	5 247
» varsi	15 870	Nervanderipuistikko	6 910
		Niittykadun puistikko	28 457
		Oikokadun kallioistutus	534
		Paasivuorenpuistikko	20 057
		Pallokentän rinnekatsomon tausta	3 546

	Mk		Mk
Pasilan torin istutukset	3 082	Stadionin eteläpuolen istutukset	8 792
Paulantien leikkikenttä	2 215	Tehtaanpuisto	51 431
Pengerkadun rinne	2 454	Telakanpuistikko	13 370
Perhonkadun leikkikenttä	641	Teollisuuskoulun edusta.....	4 517
Perämiehenkadun eteläpään istutus...	325	Topeliuksenkadun lehmukset	518
Pitkänsillan korvat	7 849	Topeliuksenpuisto	49 173
» ranta	6 217	Torkkelinpuistikko	7 369
» rannan tontti n:o 3	1 279	Toukolan konepajan viereinen nurmi- piennar	3 067
Pohjoisrannan lehmukset	641	Tähtitorninmäki	93 931
Pohjolankadun istutukset	6 485	Töölöntorin puistikko ja runkoleh- mukset	2 366
Porthaninkadun rinne	3 062	Ullanpuistikko	10 474
Porvoonkadun puistikot	3 878	Urheilukadun puistikot	3 857
Puijonkadun puistikko	7 026	Vaasanpuistikko	2 938
Punanotko	30 194	Vallilan puistikko	10 038
Puutarhakadun puistikko	3 612	Vanhan kaupungin kirkkomaa	8 218
Pyöräilyradan istutukset	5 128	Vilhovuori	12 202
Pääskylänpuistikko	5 944	Vuorimiehenpuistikko	8 349
Rautatien torin istutukset	4 119	Väinämöisen urheilukentän sivustat...	4 878
Runeberginkadun leikkikenttä	10 893	Yhteiskunn. korkeakoulun viereiset istutukset	11 270
Runebergin patsaan istutukset	1 119	Sekalaiset	179 180
Ruoholahdenpuistikko	10 277		
Ruusula ja terassit	34 877		
Siltavuorenranta	8 164		
Simonkadun kujanne	11 386		
Snellmaninpuistikko	7 406		
Soutustadionin istutukset	4 535		
		Yhteensä	2 695 533

Erinäisten kaupungin laitosten istutusten kunnossapitokustannukset jakautuivat seuraavasti:

	Mk		Mk
Aleksis Kiven kansakoulun istutukset	18 287	Marian sairaalan istutukset	65 137
Ammattioppilas- ja vastaanottokodin istutukset	2 801	Pauligin huvilan alue	531
Desinfiomismajalan istutukset.....	841	Puhtaanapitolaitoksen ja Töölön haa- rakirjaston istutukset	2 896
Annankadun, Käpylän, Snellmanin ja Tehtaankadun kansakoulujen istu- tukset	930	Sofianlehdon lastenkodin istutukset...	13 759
Kampin sähkölaitoksen istutukset ...	696	Teurastamon istutukset	4 957
Kivelän sairaalan istutukset	10 891	Topeliuksenkadun kansakoulun istu- tukset	2 382
Kulkutautisairaalan istutukset	16 583	Tuberkuloosisairaalan istutukset	25 978
Kumpulan koulupuutarhan yleiset istutukset	20 664	Työväenopiston istutukset	3 021
Käpylän kirjaston istutukset	6 592	Vallilan kunnallisten työväenasunto- jen istutukset	25 971
» vartioaseman istutukset	3 207	» ruotsinkielisen kansakoulun istutukset	2 026
Lapinlahden uuden kansakoulun istu- tukset	5 429	» suomenkielisen kansakoulun istutukset	3 824
Loviisankadun keuhkotautisten hen- kilöiden asuntoloiden istutukset ...	6 058	Vesilinnojen ympäristöt	13 924
Mariankadun poliisiaseman istutukset	7 585		
		Yhteensä	264 970

Sopimuksen perusteella hoidettiin lisäksi muutamia istutuksia, joiden hoitokustannukset nousivat 218 294 mk:aan, kuten alla olevasta yhdistelmästä tarkemmin selviää:

	Mk		Mk
Ateneumin puistikot	6 344	Krematorion istutukset	15 907
Caloniuksen- ja Runeberginkadun kul- ma	2 411	Postikadun istutukset	7 947
Eduskuntatalon istutukset	17 206	Ritaritalonpuistikko	4 653
Erinäiset haudat Länt. hautausmaalla	31 574	Saksalaisen kirkon istutukset	1 840
Johanneksen kirkon istutukset.....	6 875	Sähköteknillisen laitoksen istutukset...	1 657
Kallion kirkon istutukset	14 885	Säätytalonpuistikko	2 664
Katajanokan kreikkalaiskatolisen kir- kon istutukset.....	3 914	Teknillisen korkeakoulun istutukset ...	1 966
Kirurgisen sairaalan istutukset	14 206	Vanhan kirkon puisto	73 327
		» » puiston sankarihaudat .	10 918
		Yhteensä	218 294

Työntekijäin palkkojen korottamiseksi kaupunginhallitus myönsi lisämäärärahaa yhteensä 8 546: 55 mk, josta 6 670: 20 mk tilille Taimiston hoito ja 1 876: 35 mk tilille

Metsien puhdistus. Istutusten korjaus- ja kunnossapitomäärärahoista jäi säästöä 825 004: 20 mk.

Tuloa tuottamattomien pääomamenojen pääluokkaan oli puistojen uudistöitä varten merkitty yhteensä 610 000 mk. Näistä voitiin työvoiman ja kuljetusneuvojen puutteessa suorittaa ainoastaan Kivelän sairaalan kappelin ympäristön istutusten järjestely, josta kustannuksia oli 14 818: 80 mk. Urheilu- ja Reijolankadun kulmassa suoritettiin vuoden lopussa tasoitusta ja pohjattiin käytävä ja leikkikenttä, mihin töihin käytettiin 24 993: 20 mk.

Edellisistä vuosista siirtyneillä varoilla jatkettiin ruokamullan ajoa Hesperian esplanadaan alapäähän, johon käytettiin 5 145 mk; korttelin n:o 838 eteläpuolella rakenteilla olevaan puistikkoon ajettiin täytemaata kulujen ollessa 16 673: 60 mk; Niittykadun puistikkoon ajettiin vuoden lopulla ruokamultaa loppuosalle keskeneräistä läntisintä jaksota, mihin käytettiin loppuun siirtömäärärahan jäännös v:sta 1943 61 428: 95 mk. Siirtömäärärahoja siirtyi v:een 1945 3 116 883: 50 mk.

Katurakennusosaston laskuun suoritettiin seuraavat työt kustannusten ollessa alla mainitut:

Lönnrotinpuistikon nurmikentän kääntäminen 26 394: 70 mk; sireeniaidan istutus Nordenskiöldinkadun varteen Laakson radan kohdalle 3 696: 50 mk ja Teatteriesplanadilta poistetun käymälän paikan kunnostaminen 3 152: 70 mk. Varasto-osaston laskuun koristettiin ja kuljetettiin puhujakoroke Tähtitorninmäelle juhannuksena ja itsenäisyyspäivänä kustannusten ollessa 1 894: 80 mk. Tämän lisäksi suoritettiin muille kaupungin laitoksille erinäisiä töitä yhteensä 22 840: 60 mk:n kustannuksin ja yksityisille 15 983 mk:n kustannuksin.

Sairastapauksia ja pieniä loukkaantumisia sattui osaston työntekijöille vuoden aikana 63, joiden johdosta yleisten töiden lautakunta myönsi avustuksia 71 erässä 31 miehelle ja 23 naiselle yhteensä 126 871: 20 mk. Hautausapua maksettiin 2 perikunnalle yhteensä 6 580 mk. Itsenäisyyspäivältä maksettiin työntekijöille yhteensä 15 534: 45 mk. Sotapalveluksessa oleville maksettiin reserviläispalkkoina 729 020: 45 mk.

Varsinaisina työpalkkoina maksettiin työntekijöille yhteensä 3 717 888: 10 mk ja erinäisinä etuina, lukuunottamatta hautausapuja ja kansaneläkemaksuja, 1 164 921: 70 mk, mikä on 31,3 % maksetuista palkoista.

Kaupunginpuutarhasta ja taimistoista myydyistä koristekasveista saatiin tuloja 205 581 mk, kukkien ja vihanneskasvien taimista 19 455 mk, vihanneksista ja juurikasveista 45 830 mk, kompostimullasta ja lavalannasta 20 493 mk, kasvien vuokrauksista juhlatilaisuuksiin 10 490 mk, puistonurmikoitten heinistä ja ruohoista 104 730 mk sekä tukeista ja pölkkyistä 21 247: 60 mk. Vahingonkorvauksia perittiin 16 250 mk ja muita sekalaisia tuloja oli 2 885 mk. Tuloja oli kaikkiaan 446 961: 60 mk.

Vuoden lopussa oli talvipuutarhassa kasveja toista sataa eri lajia ja lajiketta, kaikkiaan 3 501 kpl, kasvihuoneissa 22 367 kpl, kellarissa, kylmissä kaitioissa ja lavoissa 14 566 kpl sekä Reijolan ja Talin taimistoissa 33 028 kpl istutuskelpoista ja 23 321 kpl edelleen kehitettävää puuta ja pensasta sekä 45 770 kpl perennaa.

Varasto-osasto

Varasto-osaston henkilökuntaan kuuluivat varastopäällikkö, varastokirjanpitäjä, inventtaaja, 4 vakinaista ja 3 ylimääräistä toimistoapulaista sekä lähetti. Sodassa v. 1941 kaatuneen vanhemman toimistoapulaisen virka oli täyttämättä. Varastokirjanpitäjä, 2 vakinaista ja 1 ylimääräinen toimistoapulainen olivat marras—jouluukuun vaihteeseen saakka sotapalveluksessa. Varastokirjanpitäjä oli joulukuun 15 p:stä lähtien virkavapaana. Poissaolleiden tehtäviä hoitivat toimissaan olevat virkailijat ja heidän lisäksi oli palkkattava jonkun verran tilapäistä työvoimaa. Päävarastossa, Malminkadun 5:ssä, oli varastonhoitaja, apulaisvarastonhoitaja, varastoesimies ja yksi toimistoapulainen. Apulaisvarastonhoitaja oli sotapalveluksessa marraskuun puoliväliin ja toimistoapulainen kesäkuuhun saakka. Heidän tehtäviään hoitivat osaksi toimissaan olevat virkailijat ja osaksi tilapäiset apulaiset. Eri varastoilla kullakin oli varastoesimies ja tarpeellinen määrä varastoapulaisia. Korjauspajassa oli insinööri, 2 piirtäjää ja 4 toimistoapulaista sekä 2 työnjohtajaa ja tarpeellinen määrä työntekijöitä. Insinöörin virka oli avoinna ja sitä

hoiti koko vuoden piirtäjä E. Galle. Marraskuun 28 p:nä 1944 nimitti yleisten töiden lautakunta korjauspajainsinööriin virkaan diplomi-insinööri U. K. Riipolan, mutta hän ei kertomusvuoden aikana vielä ryhtynyt virkaa hoitamaan. Toinen piirtäjä ja 1 toimistoapulainen olivat sotapalveluksessa marraskuun puoliväliin saakka ja toinen toimistoapulaisista kesäkuusta marraskuuhun. Varasto-osaston työntekijöistä oli kertomusvuoden aikana huomattava osa sota- tai työpalvelusta suorittamassa.

Osasto hoiti ja kunnossapiti rakennustoimistolle kuuluvien tarveaineiden, työkoneiden ja työkalujen varastoa sekä korjauspajaa. Edellä jo mainitun Malminkadun 5:ssä sijaitsevan päävaraston lisäksi oli varastoja Ruoholahdessa, Hakaniemessä ja Toukolassa, jossa myös korjauspaja sijaitsee.

Tammikuun 1 p:nä 1944 oli varastossa rakennustarpeita ja muita tarvikkeita 8 748 484: 15 mk:n arvosta. Vuoden aikana niitä ostettiin 21 726 743: 85 mk:n arvosta ja annettiin käytettäväksi 19 517 054: 40 mk:n arvosta. V:een 1945 siirtyneen varaston arvo oli 10 958 173: 60 mk.

Korjauspajassa suoritettut työt ja varastosta annettujen tavaroiden määrät jakautuivat rakennustoimiston eri osastojen, kaupungin muiden laitosten sekä yksityisten ja valtion kesken niiden raha-arvon mukaan laskien seuraavasti:

	Korjauspajatöiden raha-arvo, mk	Varastosta luovutettujen tarveaineiden raha-arvo, mk
Rakennustoimiston kanslia ja tilivirasto.....	70 394	56 491
Satamarakennusosasto	641 679	2 943 843
Talorakennusosasto	727 721	2 248 938
Katurakennusosasto	1 045 326	11 289 032
Puisto-osasto	120 841	63 947
Varasto-osasto.....	1 358 511	507 082
Korjauspaja.....	—	1 581 764
Muut kaupungin laitokset	1 286 667	376 526
Yksityiset ja valtio	247 748	449 431
Yhteensä	5 498 887	19 517 054

Kertomusvuoden aikana samoin kuin edellisinäkin vuosina on jouduttu luovuttamaan rakennustoimiston työkoneita, työkaluja ja -välineitä puolustuslaitoksen käytettäväksi. Näistä sekä muista tilapäisistä vuokrauksista on ollut vuokratuloja 1 499 360 mk. Puolustuslaitokselta palauttamatta jääneistä koneista ja työkaluista saaduista korvauksista, satunnaisista myynneistä tms. on osastolla ollut tuloja 2 974 355: 30 mk.

Tilivirasto

Tiliviraston henkilökunnan muodostivat kamreeri, kirjanpitäjä, kassanhoitaja ja 6 toimistoapulaista.

Tilitodistuksia oli v:n 1944 aikana 26 077, laskutuksia 2 228 ja lähetettyjä kirjelmia 1 430.

Tiliviraston laajuus selviää seuraavasta yhdistelmästä:

	Debet, mk	Kredit, mk
Työmäärärahat edellisistä vuosista	45 364 977	112 569 801
Kertomusvuoden talousarviotyöt	121 801 456	261 284 261
Kaupunginkassan tilit	388 780 503	189 126 289
Kaupungin muiden laitosten tilit	25 939 526	25 939 526
Ylimääräiset työt.....	81 336 388	79 642 426
Tarveaineet ja korjauspaja	35 954 369	24 996 195
Verohuoltotoimisto	3 397 324	3 397 324
Leski- ja orpokassa.....	218 183	218 183

	Debet, mk	Kredit, mk
Kansaneläkelaitos.....	808 609	808 609
Tuloveron ennakko	2 092 143	2 092 143
Menojäämät	3 481 558	11 405 612
Tulojäämät	10 137 215	2 624 709
Rakennustoimiston tulot	13 176 153	18 383 326
	<hr/>	<hr/>
Yhteensä	732 488 404	732 488 404

Tilivirastoa varten myönnettyjä määrärahoja oli yhteensä 560 876 mk, josta 521 668:20 mk käytettiin ja 39 207: 80 mk palautettiin säästönä kaupunginkassaan.